

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YENİ MEDYA VE GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SURİYELİ SİĞINMACI HABERLERİNİN ELEŞTİREL SÖYLEM
ÇÖZÜMLEMESİ: HÜRRIYET VE BİRGÜN ÖRNEĞİ**

Filiz YILDIRIM

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Yıldırım KESGİN**

İSTANBUL-2022

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YENİ MEDYA VE GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SURİYELİ SIĞINMACI HABERLERİNİN ELEŞTİREL SÖYLEM
ÇÖZÜMLEMESİ: HÜRRİYET VE BİRGÜN ÖRNEĞİ**

Filiz YILDIRIM

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Yıldırım KESGİN

İSTANBUL-2022

YEMİN METNİ

Bu çalışmanın kendi tez çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar hiçbir aşamasında etik dışı davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

29.08.2022

Filiz Yıldırım

TEŞEKKÜR

Suriye Dera’da küçük bir kıvılcım ile başlayan protestolar sonucu, dünya bugün tarihinin belki de en önemli insani krizlerinden biriyle yüz yüze kaldı. Ülkemizde geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerle ilgili doğruların dile getirilmesi sosyal, kültürel, siyasi ve akademik tartışmaların ötesinde insani ve ahlaki bir sorumluluğu da ifade ediyor. Yapılan bu çalışma ile bir gazeteci olarak kendi adıma tarihe not düşmek istedim.

Bu çalışmanın yürütülmesi sırasında her türlü desteği sağlayan kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Yıldırım Kesgin’e, her konuda desteğini esirgemeyen ablam Dr. Öğr. Üyesi Özlem Yıldırım Kırış’a, her koşul ve şartta yanımda olan canım aileme, Üsküdar Üniversitesi’nin değerli hocaları olmak üzere üzerimde emeği olan ve bana değer katan herkese en içten sevgilerimi ve şükranlarımı sunar teşekkür ederim.

ÖZET

SURİYELİ SİĞINMACI HABERLERİNİN ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ: HÜRRIYET VE BİRGÜN ÖRNEĞİ

İlk olarak ‘Arap Baharı’ protestolarıyla Suriye’de başlayan olaylar, akabinde birçok ülkenin ve silahlı örgütlerin katılımıyla şiddeti gittikçe artan bir iç savaşın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu gelişmeler, Suriye’de yaşayan milyonlarca insanı güvenlik ve can tehlikesi ile ülkelerini terk etmeye zorlamıştır. 2011’de başlayan ilk çatışmaların ardından büyük kitleler halinde ülkelerini terk edip Türkiye’ye ulaşan Suriyelilerin sayısı bugün resmi makamlardan elde edilen bilgilere göre 4 milyona yaklaşmıştır. “Suriyeli sığınmacılar”, Türkiye’de kamuoyunun önem verdiği bir konu olmuş ve basın-yayın organlarında farklı bakış açıları ile ele alınmıştır. Suriyeli sığınmacılar ile ilgili medyada kullanılan fotoğraflar, atılan manşetler, kullanılan dil ve yapılan tasvirler siyasi ve toplumsal bakış açılarının farklı birer yansıması olarak görülmüştür. Bu bağlamda haberlerin arasında ideolojik farklılıklar oluşmuştur. Bu çalışma, Suriyeli sığınmacıların Türkiye yazılı basınındaki temsiline odaklanmaktadır. Medyadaki söylemlerin ötekileştirme ve nefret dili üretmede ne kadar etkili olduğu kanıtlanmaya çalışılmıştır. Birgün ve Hürriyet gazeteleri örneklem olarak seçilmiş; 2014 yılında Suriyeli sığınmacıları konu edinerek yayınlanan haberler incelenmiştir. İçerik analizi ve Teun van Dijk’in çerçevesini oluşturduğu eleştirel söylem analizi yöntemleri kullanılmıştır. Hürriyet ve Birgün gazetelerinde Suriyeli sığınmacıların toplumsal sorunların merkezine konumlandırıldığı, “biz” ve “öteki” söylemleri üzerinden temsil edildikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Basın, Misafir, Mülteci, Öteki, Sığınmacı, Suriyeli.

ABSTRACT

CRITICAL DISCOURSE ANALYSIS OF THE NEWS ON SYRIAN ASYLUM SEEKERS: THE CASE OF HÜRRİYET AND BİRGÜN

The events that began in Syria with the "Arab Spring" protests have led to an increasingly violent civil war in which many countries and armed organizations are involved. These developments have compelled millions of Syrians to flee their country, fearing for their security and lives. According to official data, the number of Syrians who fled their country in large numbers after the first conflicts began in 2011 and arrived in Türkiye has reached nearly 4 million. "Syrian asylum-seekers" have been an issue of public importance in Türkiye, with various perspectives expressed in the media. Photographs, headlines, language, and descriptions of Syrian asylum seekers in the media have been interpreted as various reflections of political and social perspectives. In this context, ideological differences between news reports have emerged. This research examines how Syrian asylum seekers are portrayed in Turkish printed media. The present study tries to show how effective media discourses are in alienating and producing hate speech. Birgün and Hürriyet newspapers were selected as the sample, and the news on Syrian asylum seekers published in 2014 was analyzed. The methods of content analysis and Teun van Dijk's framework of critical discourse analysis were used. Syrian asylum seekers were observed to be positioned at the center of social problems and were represented in Hürriyet and Birgün newspapers through discourses of "us" and "the other."

Keywords: Asylum Seeker, Guest, Other, Press, Refugee, Syrian.

İÇİNDEKİLER

BEYAN FORMU.....	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLOLAR DİZİNİ.....	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
GİRİŞ.....	1

I.BÖLÜM

ARAP BAHARI VE SOSYO-POLİTİK ETKİLERİ

1.1. Arap Baharı.....	4
1.2. Suriye Savaşı ve Türkiye'ye Etkisi.....	7
1.3. Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların "Hukuki" Statüsü.....	12
1.4 Kavramlar.....	15
1.4.1. Göçmen.....	16
1.4.2. Mülteci.....	16
1.4.3. Sığınmacı.....	17
1.4.4. Geçici Koruma.....	17
1.5. Türkiye’de Suriyeli Sığınmacı Sayısı.....	17
1.5.1. Türkiye’de Suriyeli sığınmacıların en çok yaşadığı iller.....	19
1.5.2. Suriyeli Sığınmacıların “geçici barınma” merkezlerine dağılımı..	20
1.5.3. Türkiye’de T.C Vatandaşlığına geçen Suriyeli sığınmacı sayısı...21	
1.5.4. Türkiye’de çalışan Suriyeli sığınmacı sayısı	22
1.5.5 “Türkiye’de ne kadar Suriyeli sığınmacı var?” tartışmaları.....	21

II. BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ SIĞINMACILARA BAKIŞ AÇISI

2.1. Basında Suriyeli Sığınmacılar.....	23
2.2. Türkiye Halkının Suriyeli Sığınmacılara Bakışı.....	25
2.3. Nefret Söylemi.....	29
2.4. İdeoloji ve Medya.....	33
2.5. Teun A. van Dijk 'ın eleştirel söylem çözümlemesi	35
2.5.1. Hürriyet	37
2.5.2. Birgün	40

III. BÖLÜM

HÜRRİYET VE BİRGÜN GAZETELERİNDE SURİYELİ SIĞINMACI HABERLERİNİN ANALİZİ

3.1. Araştırmanın Sorusu.....	42
3.2. Araştırmanın Amaç ve Önemi.....	42
3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	43
3.4. Araştırmanın Yöntemi.....	43
3.5. Hürriyet Gazetesi'nde Suriyeli Mülteci Haberleri	44
3.5.1. 10 Ocak gazetesi.....	44
3.5.2. 15 Ocak gazetesi.....	45
3.5.3. 29 Ocak gazetesi.....	46
3.5.4. 17 Şubat gazetesi.....	47
3.5.5. 18 Mart gazetesi.....	48
3.5.6. 9 Mayıs gazetesi.....	49
3.5.7. 10 Mayıs gazetesi.....	50
3.5.8. 27 Haziran gazetesi.....	51

3.5.9. 11 Temmuz gazetesi.....	52
3.5.10. 17 Temmuz gazetesi.....	53
3.5.11. 4 Ağustos gazetesi.....	54
3.5.12. 8 Eylül gazetesi.....	55
3.5.13. 28 Eylül gazetesi.....	56
3.5.14. 10 Ekim gazetesi.....	57
3.5.15. 13 Kasım gazetesi.....	58
3.5.16. 26 Aralık gazetesi.....	59
3.6. Birgün Gazetesi'nde Suriyeli Mülteci Haberleri	60
3.6.1. 9 Ocak gazetesi.....	60
3.6.2. 12 Ocak gazetesi.....	61
3.6.3. 13 Nisan gazetesi.....	62
3.6.4. 27 Mayıs gazetesi.....	63
3.6.5. 15 Temmuz gazetesi.....	64
3.6.6. 2 Ağustos gazetesi.....	65
3.6.7. 13 Ağustos gazetesi.....	66
3.6.8. 26 Ağustos gazetesi.....	67
3.6.9. 4 Eylül gazetesi.....	68
3.6.10. 15 Kasım gazetesi.....	69
3.6.11. 17 Kasım gazetesi.....	70
3.6.12. 23 Kasım gazetesi.....	71
3.6.13. 24 Aralık gazetesi.....	72
SONUÇ.....	73

TABLÖLAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler.....	19
Tablo 2: Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı.	20
Tablo 3: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezlerine Göre Dağılımı.....	20

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
BM	: Birleşmiş Milletler
AB	: Avrupa Birliği
DAEŞ	: Irak Şam İslam Devleti
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
ÇGD	: Çağdaş Gazeteciler Derneği
ÖSO	: Özgür Suriye Ordusu
PKK	: Kürdistan İşçi Partisi
AK	: Avrupa Konseyi
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
GİB	: Göç İdaresi Başkanlığı
ÇSGB	: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
DW	: Deutsche Welle
SUK	: Suriye Dostları Grubu

GİRİŞ

Ortadoğu denildiğinde karmaşa, çatışma ve savaş kavramları akıllara gelmektedir. Ortadoğu bölgesi yirminci yüzyıl boyunca her zaman taciz edilen bir bölge olarak görülmüştür ve öyle de olmuştur. (Grainger, 2015, s. 11) Ortadoğu'nun her kesimi ya da bir bölgesi tacizlerin parçası olmuştur ama en karmaşık en şaşırtıcı ve en zorlu bölge Suriye olmuştur. Arap Baharı ve sonrasında yaşanan gelişmeler Ortadoğu halklarının kaderinin değişmesine sebep olacak olayların yaşanmasına sahne olmuştur. İlk olarak 2010 senesinde Tunus'ta patlak veren ve akabinde birçok Ortadoğu ülkesini de sirayet eden protestolar Suriye'de bugün halen devam eden ve milyonlarca Suriyelinin ülkesini terk etmesine sebep olan bir iç savaşa dönüşmüştür. (Bostancı, 2017, s. 13)

Ortadoğu Bölgesi Türkiye açısından önemlidir. Bölgede oluşan kaos ya da istikrarsızlık dolaylı ya da doğrudan bir şekilde Türkiye'yi etkilemektedir. Bölgede yaşanan iç savaşlar, sığınmacı sorunu, terör, petrol fiyatlarındaki değişimler gibi birçok önemli gelişme Türkiye'yi mutlaka etkilemiştir ve Türkiye müdahil olmak durumunda kalmıştır. Arap Baharı sürecinde Türkiye'nin dış politikasında önemli kırılmalar olmuş; bölgeye yönelik politikasında değişim ve dönüşümler yaşanmıştır.

Suriye'de Arap Baharının başlamasına neden olan olay ülkenin Dera şehrinde duvarlara yazı yazan Suriyeli gençlerin işkence edilerek öldürülmesi olmuştur. Bu olayın duyulması ile birlikte 2011 yılının Mart ayında Dera'da reform istenilerek başlayan barışçıl gösteriler kısa zamanda Halep, Şam, Hama, Lazkiye ve Banyas gibi şehirlere sıçrayarak ülke geneline yayılmıştır. (Bostancı, 2017, s. 161) Beşşar Esad yönetimi başta gösterileri dikkate almamış ve protestocuları dış güçler tarafından desteklenen teröristler olarak tanımlamıştır.

Suriye'de protestolarla başlayan gerilimin zaman ilerledikçe dini, siyasi ve etnik farklılıklar etrafında bir iç savaşa doğru sürüklendiği görüldü. Birçok ülke iç savaşa müdahil olurken savaşın en önemli sonuçlarından biri Suriyelilerin ilk etapta komşu ve çevre ülkelere daha sonrasındaysa Avrupa'daki ülkelere yasal ya da yasa dışı yollardan iltica etmeleri oldu. Bu durum başta Türkiye olmak üzere, komşu ülkeler de ve Avrupa ülkelerinde Suriyeli sığınmacı sorununa dönüştü.

Suriyeli sığınmacı sorunu büyük oranda bölgede bulunan Türkiye, Ürdün, K. Irak, Lübnan ve Mısır olmak üzere 5 ülke üzerine kalmış gözükmektedir. Türkiye, 31 Mart 2015 tarihi itibarıyla, Suriye'den kaçan 1 milyon 738 bin yani yüzde 42 oranında sığınmacıyı misafir ederken; batılı gelişmiş ülkelerin sığınmacılardan aldığı pay 220 binde yani yüzde 5'te kalmıştır. (Erdoğan, s. 318) Türkiye coğrafi konumu itibarıyla mülteci ve sığınmacılar için merkez ülke pozisyonundadır. Avrupa ülkelerine Türkiye üzerinden ulaşma düşüncesi Türkiye'yi bağlantı amaçlı kullanılan ülke konumunda tutmaktadır. Türkiye; Ürdün, Lübnan ve Irak ile beraber göç hareketliliğinden doğrudan ve en fazla etkilenen ülkelerden biri olmuştur.

Gelinen bugünkü noktada Suriye uluslararası güçlerin çatıştığı bir arena görünümündedir. Yaşananlar, bölge ülkesi olan ve Suriye'ye sınır olan Türkiye'yi yakından ilgilendirmekle birlikte kronikleşmiş sığınmacı sorunu Türkiye'yi etkisi altına almıştır. Suriye krizi Avrupa ülkeleri olmak üzere tüm dünyada mülteci-sığınmacı sorununun uluslararası platformda yeniden sorgulanmasına neden olmuştur. Yaşanılan kitlesel göçler, sınır güvenliği açısından tehditlerin oluşmasına neden olmaktadır. Transit ülke konumunda olan ve yoğun göç alan Türkiye'nin yüz yüze kaldığı göçmen krizi, tüm dünyanın sorumlu olduğu ve etkileneceği bir krizdir. Dünya devletlerinin transit ülkeleri ve Türkiye'yi göçmen krizi konusunda yalnız bırakmaması gerekmektedir. (Çoşkun Taştan, Ayşe Çolpan Kavuncu, 2016, s. 8) Mültecilerin geldikleri yerlerde kentsel ve sosyal yaşama adapte olmak yerine kendi başlarına kendi sistemleri ile hareket etmeleri kısa vadede olamasa bile uzun vadede ulusal güvenlik tehditleri oluşturabilir.

Suriyeli sığınmacı krizi Türkiye'yi sosyal, ekonomik, siyasal, psikolojik ve özellikle güvenlik açısından doğrudan ilgilendirmektedir. Türk halkının ilk dört yıl, yani Mart 2015'e kadar olan dönemde normalin üzerinde bir seviyede toplumsal kabul düzeyini ortaya koyduğu rahatlıkla ifade edilebilir. Fakat özellikle 2014 yılının ocak-haziran ayları arasında Suriyeli mültecileri hedef alan bazı protestoların ve saldırıların yaşanması durumun sürekli bu şekilde devam etmeyeceğinin sinyalini vermiştir. Kabulün sürdürülebilir olması için Türk toplumunun onayının ve desteğinin alınması gerektiği açık bir şekilde ortadır. "Geçicilik" ve "misafirlik" üzerine inşa edilen politikalar çözüm politikalarına doğru hızlı bir şekilde evrilmelidir. (Erdoğan, s. 320)

Geleceğin huzurlu Türkiye'si için ilerleyen her gün ciddi bir kayıp ve gelecek adına ciddi bir risktir.

I. BÖLÜM

ARAP BAHARI VE SOSYO-POLİTİK ETKİLERİ

1.1. Arap Baharı

Ortadoğu olarak isimlendirilen bölge tarihten bu yana siyasi, demografik ve ekonomik olayların eksik olmadığı dünyanın en sorunlu olan bölgelerinden biridir. Ortadoğu konum itibariyle stratejik bir bölgedir ve bu nedenle tarihten bu yana sıcak ve soğuk çatışmaların yaşandığı, mültecilik ve göç olaylarının sıklıkla görüldüğü bir coğrafyadır. (Bozkurt, 2018) Tarihsel açıdan değerlendirildiğinde ise dünya medeniyetlerine ev sahipliği yapan bir bölge olarak karşımıza çıkmıştır.

Ortadoğu olarak adlandırılan bölgenin petrol ve doğalgaz gibi zengin yeraltı kaynaklarına sahip olması, enerji açığı olan Rusya, Amerika gibi güçlü ülkeler başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesinin bakışlarını daimi bir şekilde bu coğrafyaya çevirmiştir. Küresel güçlerin bölge üzerindeki plan ve politikaları içinde ilgili ülkelerdeki yöneticilerin söz dinleyen ve istenilen yönetimi uygulayan liderler olması da vardı. Bu ülkeleri yıllarca yöneten diktatör liderler ve yakınları sefahat içinde bir yaşam sürdürürken halk yoksulluk içinde bir yaşam sürüyordu. (Ansarian, 2020) 21.yy'da haberleşme ve iletişim imkânlarının gelişmesi ile beraber başka ülkelerin refah seviyelerine bakan bu ülkeler, rahatsızlıklarını dile getirmeye başladılar. Arap Baharı sürecinde sosyal medya önemli bir yer tutarken insanların toplu şekilde hareket etmelerini sağladı.

Arap ülkelerinde yaşayan insanların baskıcı, otoriter yönetimlerden, özgürlüğün olmamasından, gerekli hizmetleri alamamaktan uzun süredir şikâyetçi olmaları sokakları hareketlendirmiştir. Otoriter rejim uygulamaları karşısında kaybedecek hiçbir şeyi olamayan halk, korku duvarlarını aşmış ve kendisinden çalınan hakları talep etmek için meydanlara inmiştir. (Jamell, 2022) Arap ülkelerinde yaşayan insanların baskıcı rejimler tarafından yıllardır sistematik olarak yoksullaştırılması, şeffaflığın olmaması, enflasyonun ve yoksulluğun giderek artması gibi birçok itici sebep, devrimlerin yayılmasını hızlandırmıştır. Yıllardır iktidarda olan rejimlere karşı isyan ve protestolar

başlamıştır. (Jamell, 2022) Arap Baharının hızlı bir şekilde yayılmasının en önemli nedenlerinden biri de Arap gençliğinin otoriteyi reddetmeye başlaması olmuştur.

Arap Baharı, Tunus'un Sidi Buzid şehrinde seyyar satıcılık yaparak geçimini sağlayan Muhammed Buazizi'nin 17 Aralık 2010 tarihinde kendi valilik önünde yakması ve buna tepki gösteren halkın sokaklara dökülmesi ile başladı. Hastanede 20 gün yoğun bakımda kalan Buazizi hayatını kaybetti. Ekonomik sıkıntılardan ve yönetimin baskılarından bunalan M. Buazizi'nin valilik önündeki intihar girişimi Ortadoğu ülkelerinde büyük yankı uyandırdı. (Prashad, 2012, s. 28-29) Tunus, Mısır başta olmak üzere baskıcı rejimlerden, ekonomik buhranlardan bunalan birçok Kuzey Afrika ülkesi halkları sokak gösterileri düzenleyerek protesto eylemleri gerçekleştirdi.

Tunus'ta başlayan olaylar Arap Baharının fitilini ateşlemiştir. Seyyar satıcılık yaparak hayatını sürdüren üniversiteli bir gencin, kendini ateşe vermesi ile başlayan süreç sadece Tunus'ta değil birçok ülkede olayların yaşanmasına ve ciddi sonuçlara sebep olmuştur. (Ansarian, 2020) Ülke geneline yayılan protestolar yaşanmış, kamuya ait mallar talan edilmiştir. Sosyal ağların gelişmişliği, cep telefonları, internet, dijital kameralar, uydu istasyonları rejimlerin kusurlu yönlerinin ortaya çıkarılmasında ve protestoların hızlı bir şekilde yayılmasında çok büyük bir güç olmuştur. (Jamell, 2022, s. 41-51) Medya platformları birçok otoriter rejim üzerinde baskı kurmuş, onlara yaptırım uygulamış, hatta birçok iktidarın düşürülmesinde katkıda bulunmuş yaşananları ilk elden tüm dünyaya ile paylaşmıştır.

İlk olarak Tunus'ta başlayan sonrasında Mısır ve ötesine yayılan Arap Baharı eylemleri daha çok istihdam ve saygınlık ile ilgilidir. Tunus, Mısır, Libya ve bazı Arap ülkelerinde küçük bir kesim bolluk ve refah içerisinde yaşarken genç nüfusa sahip olan bu ülkelerde çoğu insan, insan onuruna yakışır işler bulamıyordu. (Prashad, 2012, s. 28-29) İşsizlik, baskıcı rejim politikaları, dünyada ikinci sınıf insan muamelesi görmenin getirdiği ezilmişlik ve kırgınlık Arap ülkelerindeki insanların sokağa inmesine neden oldu.

Arap Baharı 25 Ocak 2011'de Mısır'a sirayet etti. Halkı mevcut iktidara karşı birlik olmaya çağıran protestoların, sokak eylemlerinin ve sivil itaatsizliklerin yaşandığı Tahrir Meydanı hem Mısır'ın hem de Arap Baharının simgesi olmuştur. Sosyal medya

platformlarında örgütlenen insanlar büyük kalabalıklar oluşturarak yığınlar halinde sokaklara, meydanlara inmiştir. Arap Baharının en şiddetli yaşandığı ülkelerden biri ise Libya olmuştur. Çok uzun bir süre Libya'yı yöneten Muammer Kaddafi, 42 yıl iktidarda kalmıştır. İsyan eden muhalifler tarafından yakalanan Kaddafi; yargılanmadan, linç edilerek öldürülmüştür. (Ansarian, 2020) Libya'da Kaddafi rejiminin devrilmesinin ardından, ülkede iç karışıklığın çıkması kaynaklarının yağmalanmasına neden olmuştur. (Jamell, 2022) Fransa, İngiltere, İtalya ve Amerika tarafından yapılan dış müdahaleler sonrasında silahlı çatışmalar bir iç savaşa dönüşmüştür.

Arap Baharının çok kısa sürede Tunus, Mısır, Libya gibi birçok ülkeye yayılması, rejim ve lider değişikliklerinin yaşanması Suriye'deki muhaliflere cesaret verdi. Harekete geçen muhalifler ülke çapında protestolar düzenleyerek isyan etti. Kısa bir süre içerisinde silahlanan muhalifler çatışma ve kaos ortamında bazı şehirleri ele geçirirken; büyük yıkımların ve göçlerin yaşandığı Suriye'de binlerce sivil hayatını kaybetti. (Ansarian, 2020) Suriye'de yaşanan bu gelişmelerin ardından yüzbinlerce insan ülkeyi terk ederken Türkiye'ye de yoğun bir göç dalgası yaşandı.

Tunus ve Mısır devrimlerinin ardından Suriye'ye sirayet eden ve 2011 yılında başlayan protestolar ilk olarak Suriye'de Dera'da başladı ve Suriye'nin Arap bölgelerine yayıldı. (Schmidinger, 2015, s. 106) Rejime karşı ayaklanmalar başladı. Dera'da hükümet karşıtı duvar resimleri çizdikleri için çocuklara işkence edilmesi protesto edildi. Çocukların cesareti yetişkinlere de cesaret verdi. Halk İdlib, Humus ve Şam'ın sokaklarında hiç olmadığı kadar cesurca yürüdüler. (Glass, 2015, s. 37) Protestolar arttıkça rejim güçleri tutuklama, işkence ve silah ile karşılık verdi. Protestolar bir iç savaşa dönüştü.

Suriye'de istihbarat teşkilatı 13 Mart 2011'de rejime karşı duvara yazı yazdıklarını gerekçe göstererek Dera şehrinde 15 gence işkence yaptı. Bu olayın duyulması ile birlikte önce şehirde başlayan protestolar hızla ülkenin çoğunluğuna yayıldı. (Adam Baczko, Gilles Dorronsoro, Arthur Quesnay, 2018, s. 65) Baskıcı bir politika izleyen iktidarın protestolara karşılığı sert olmuş, barışçıl şekilde başlayan gösteriler kısa zamanda iç çatışmaya dönüşmüştür.

2010 yılında başlayan Arap Baharı ile kendisini bir kaos ortamı içerisinde bulan Ortadoğu dünyası, bölgede yaşanan yeni gelişmeler ile birlikte değişimler ve dönüşümlerle yüz yüze kalmıştır. Arap Baharı ile birlikte çok hızlı bir biçimde değişen dengeler Ortadoğu ülkelerinde ekonomik, siyasi ve toplumsal istikrarsızlığı neden olmuştur.

1.2. Suriye Savaşı ve Türkiye'ye Etkisi

“Arap Baharı” olarak adlandırılacak olan muhalif olayların kıvılcımı 17 Aralık 2010’da Tunuslu olan 26 yaşındaki Muhammed Buazizi’nin pazar alanında kendini yakması ve buna tepki gösteren halkın 18 Aralık 2010 tarihinde Tunus’ta sokaklara dökülmesiyle ateşlenmişti. İlk olarak Tunus’ta başlayan olaylar domino etkisi yaratarak benzer problemler yaşayan Arap ülkelerine yayılmıştır. (poyraz, 2015) Protestolar zaman içerisinde Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerine yayılırken; Mısır’da 30 yıllık diktatör yönetimini sürdüren Hüsnü Mübarek ve Libya’da 42 yıldır diktatör yönetimini devam ettiren Muammer Kaddafi’nin devrilmesiyle sonuçlanmıştır.

Tunus’ta 18 Aralık 2010’da başlayan ayaklanmalar Suriyelilere cesaret verdi. Cesaretleri Mısır’ın 30 yıllık devlet lideri Hüsnü Mübarek’in yapılan eylemler karşısında 11 Şubat 2011’de istifa etmesi ile arttı. Arap Baharının hızla yayılması, rejim ve lider değişikliklerinin meydana gelmesi Suriye’de bulunan muhaliflerini de harekete geçirmiştir.

Suriye halkı tarafından “Arap Baharı” rejimi değiştirmek ya da yıkmak için bir fırsat olarak görülmüştür. Suriyeli tanıklardan “Tunus, Yemen ve Mısır’da gerçekleşen devrimler bizim için hayal gibi gerçekleşti. Suriye’de Beşar’a karşı bir şansımız var!” ifadeleri Suriyelilerin yaşanan olayları tutkuyla izlediklerinin göstergesidir. (Adam Baczko, Gilles Dorronsoro, Arthur Quesnay, 2018, s. 73) Gerek medya gerek protestocular tarafından yapılan “Arap Baharı” tanımlaması Suriyelilerin iktidarı devrilen rejimler ile özdeşleştirilmesini kolaylaştırmıştır.

Suriye, 2011 yılında iç savaş patlak vermeden önce siyasi yapıya etki eden toplumsal ve ekonomik gerilimler yaşamıştı. Ekonominin bazı sektörlerinde iktidara yakın olan kişilerin çıkarlarının gözetilmesi, alt sınıfların aleyhine olacak şekilde

yapılan özelleştirmeler tepkilere neden olmuştu. (Adam Baczko, Gilles Dorronsoro, Arthur Quesnay, 2018, s. 39) Protestoların kısa sürede tüm ülkeye yayılmasında iktidara karşı öncesinde oluşan bu tepkilerin etkili olduğu söylenebilir.

Fransız yazar Fabrice Balanche, Suriye’de kaynakların eşit bir şekilde tahsis edilmemesinin etnik gruplar arasındaki gerilimleri arttırdığını hatta yalnızca Sünnilerin isyan ettiğini iddia eder. Oysaki protestocuların yoksul Sünnilerden oluştuğu iddiası gerçeği tümüyle yansıtmıyordu. Şam, Humus, Halep burjuvazisinin çocukları da protestolara katılmış; protestolar örgütlenmesinde etkin rol almışlardır. (Adam Baczko, Gilles Dorronsoro, Arthur Quesnay, 2018, s. 66) Yine protestoların devlet yatırımlarından en fazla yararlanan şehir Dera’da başlaması nesnel açıklamalarla örtüşmemektedir.

Beşşar Esad rejimini devirebileceklerine dair umut artınca Dera’daki kitlesel eylemler 15 Şubat 2011’de ülke geneline yayıldı. Özgürlük ve demokrasi sloganları atılarak Esad heykelleri yıkıldı. “Arap Baharı” adını veren batının üstü kapalı verdiği destek ile arkalarında pek çok gücün olacağına inanılıyordu ama beklenen olmadı. (Korucu, 2013, s. 8) Beşşar Esad yönetimine karşı barışçıl gösterilerle başlayan isyan rejim güçleri ve muhaliler arasındaki yükselen tansiyon, yaşanan sokak çatışmaları ve protestoların akabinde bir iç savaşa dönüştü.

Dera’da protestocular rejim karşıtı duvarlara resim yaptıkları için tutuklanarak işkence edilen gençlerin serbest bırakılmasını istediler. Güvenlik güçleri protestocuların üzerine ateş açarak birkaç kişiyi öldürdü. Yaşanan bu durum çatışmaların şiddetini daha da arttırarak protestoların Şam, İdlib ve Humus’a yayılmasına neden oldu. Beşşar Esad bir yandan reform vaatlerin de bulunurken diğer yandan da sert askeri müdahalelerle isyanları bastırmaya çalıştı. (Glass, 2015, s. 14) Yapılan sert müdahaleler uluslararası mesajlar ile kınanırken bazı ülkeler yaptırım kararı aldı.

Türkiye’ye mülteci akınları ilk Nisan 2011’de başladığında Türkiye ile Suriye ilişkileri henüz kopmamıştı. Türk tarafı Beşşar Esad’ı göstericilere karşı sert müdahalelerden vazgeçirmeyi ikna etmek için arabuluculuk girişimlerinde bulundu. (M.Murat Erdoğan, Ayhan Kaya, 2015, s. 20)

Arap Birliği, Suriye’yi üyelikten çıkarırken Fransa batı ülkelerine askeri müdahale çağrısında bulundu. Rusya ise rejime silah temin etmeye devam etti. Türkiye, İngiltere, ABD, Fransa ve Suudi Arabistan’ın da aralarında olduğu 60’tan fazla ülke “Suriye’nin Dostları Grubu (SUK)” nu oluşturdu. SUK, Suriye’nin meşru temsilcisi sıfatıyla tanındı. (Glass, 2015, s. 17) ÖSO ve hükümet güçleri Şam, Humus ve diğer şehirlerde çatışmaya devam etti.

Suriyelilerin komşu ülkelere sığınması ve dış güçlerin savaşa müdahil olması Suriye’de patlak veren krizin kısa bir süre içerisinde uluslararası boyut kazanmasına neden olmuştur. Suriye’de başlayan ayaklanmaların radikalleşmesi ve bölünmesi yabancı kaynakların finansa etmesinin sonucudur. (Adam Baczko, Gilles Dorronsoro, Arthur Quesnay, 2018, s. 173) Böylelikle Suriye’de başlayan krizin sonuçları kısa sürede komşu ülkelerin topraklarına ihraç edilmiştir. Mülteci krizi başta Türkiye olmak üzere Lübnan ve Irak’a yayıldı.

Suriyeliler birkaç yıl gibi çok kısa bir zaman içerisinde dünyanın en büyük mülteci halkı oldular. 2011 yılında Suriye ordusunun saldırıları ile başlayan çatışmalar neticesinde yüzbinlerce insan kaçmaya başladı. 2012 senesinde önemli şehirlerin bombalanmaya başlaması ile birlikte de Suriye halkının yer değiştirmesi hızlandı. Neredeyse iki Suriyeliden biri yer değiştirmek diğeri ise mülteci olmak zorunda kaldı.

Suriye’de ilk olarak rejim karşıtı başlayan protestoların kısa zamanda çatışmalara ve iç savaşa dönüşmesinin ardından Suriye’den sınır ülkelere dramatik bir kaçış yaşanmaya başlandı. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), yaşanan süreci yakın zamanda gerçekleşen en büyük göç hareketi olarak nitelendirdi. (Erdoğan, s. 8) Suriye ve Suriye krizinin en önemli taraflarından birisi Suriye ile komşu olan tam 911 km’lik sınıra sahip olan Türkiye olmuştur.

Suriye’de 2011 yılı Nisan ayında baş gösteren iç karışıklıklar nedeniyle ülkelerinde can güvenliği bulunmayan Suriyeliler sınırdan Türkiye’ye geçiş yapmaya başladılar. Türkiye, Suriye’den gelenler için “Açık Kapı Politikası” uyguladı. Geçici koruma statüsü verildi. Türkiye’nin o dönem Başbakanı olan Recep Tayyip Erdoğan ve Başbakan Yardımcısı olan Beşir Atalay başta olmak üzere devletin üst kademesi konuya

eğilerek uluslararası kamuoyunun dikkatinin ÷lkemize çekmeye çalıştı. (Güncel Gelişmeler Işığında Türkiye'nin Mülteci-Sığınmacı Politikası, 2013, s. 39)

Suriye'de yaşanan krizin büyümesi sonucunda 29 Nisan 2011 tarihinde 300-400 kadar Suriyeli, Hatay Yayladağ Cilvegözü sınır kapısı tarafına yönelmiş ve Suriye tarafından Türkiye'ye yönelik gerçekleşen ilk toplu nüfus hareketliliği yaşanmıştır. (Bostancı, 2017, s. 197) Türkiye, 2011 yılı Nisan itibariyle Suriye'den ayrılmaya mecbur kalmış insanların ani şekilde gelişen kitlesel akınları ile yüz yüze kalmıştır.

Türkiye'de Nisan 2015 tarihi itibariyle nüfusları kayıt altına alınan Suriyeli sığınmacı sayısı 1 Milyon 738 bin 448'e ulaşmıştır. Bu rakam henüz kaydı alınmamış sayılar da dikkate alındığında Suriyeli sığınmacı sayısının yaklaşık 2 milyon olduğu pek çok yetkili tarafından ifade edilmektedir. Yine BMMYK Antonio Guterres 26 Şubat 2015 tarihinde BM Güvenlik Konseyi'ndeki konuşmasında, Türkiye'nin dünyadaki ÷lkelere kıyasla en fazla mülteci bulunduran ÷lkesi olduğunu ifade etmiştir. (Erdoğan, s. 318)

Suriye'de kaos ortamının halen devam etmesi ve ciddiyetini koruması bunun neticesinde de mültecilerin ÷lkelerine güvenli dönüşlerinin olası gözükmemesi nedeniyle Türkiye söz konusu sığınmacılara hiçbir şart aramadan geçici koruma sağlamıştır. 2011 Nisan ayı itibariyle Suriyeli mülteciler sınırdan Türkiye'ye geçmeye başlamış ve Türkiye "Açık Kapı Politikasını" resmen ilan ederek uygulamaya koymuştur.

Türkiye'nin savaş bölgesinden gelenlere yönelik uyguladığı "açık kapı politikası" Türkiye'yi her geçen gün daha fazla risk altına giren bir sürece sürüklemiştir. Avrupa, Türkiye'nin açık kapı politikası çerçevesinde doğu sınırı açmasını önemserken; aksaklıkları sert bir şekilde eleştirip, insan hakları vurgusu yaparken; eş zamanlı bir biçimde Türkiye'nin Avrupa Birliği(AB)'ne açılan Batı sınırını sıkı sıkı koruması talebinde bulunmuştur. (Erdoğan, s. 318) Çarpıcı olan ise bizzat Birleşmiş Milletler(BM) üst düzey temsilcilerinin de ifade ettiği gibi ortaya konulan çifte standarttır.

Türkiye'nin Suriyeliler konusunda uyguladığı açık kapı politikası, zaman içinde açık sınır halini almış ve sınırı geçerek ülkeye gelen, girişte bulunan Suriyelilerin kayıtlarını tutmak imkânsız hale gelmiştir. (Yıldırım, 2018, s. 37) Zaman içerisinde çatışmaların kuzeye yayılmasıyla birlikte Türkiye'ye sığınan insanların sayısı hızlı bir şekilde artmıştır. Nisan 2011 ve Aralık 2014 arası 3,5 yılı kapsayan dönemde Türkiye'ye 3,5 milyon 650 bin Suriyeli giriş yapmıştır. Suriye'de yaşanan sürecin ve sığınmacı sayısının başından beri öngörülememesine rağmen Türkiye'ye sığınan sığınmacılar konusunda Türkiye'deki toplumsal kabul düzeyinin yüksekliği halkın Suriyelileri zulümden kaçan insanlar olarak gördükleri Suriyelilere insani ve vicdani sebeplerle kucak açtığı görülmektedir.

Suriye'de yaşanan çatışmaların kısa sürede biteceği ve misafirlerin ülkelerine döneceğine ilişkin açıklamalar hükümet yetkilileri başta olmak üzere çeşitli birçok kesim tarafından dile getirilse de sonuç beklenildiği gibi olmamış, kısa sürede bitmesi beklenen kriz her geçen gün büyümüş; sürece dâhil olan yeni gelişmelerle birlikte kalıcı hale gelmiştir. (Yıldırım, 2018, s. 38)

Türkiye, daha önce kitlesel mülteci akınlarının mağdurlarına yaptığı gibi Suriyeli sığınmacıları da hoşgörü ile karşılamıştır. (M.Murat Erdoğan, Ayhan Kaya, 2015, s. 312) Ancak diğerlerinden farklı olarak bu krizde sürecin uzamasıyla birlikte; halkın, Suriyelilerden artan oranda giderek rahatsızlık duyduğu gözlemlenmiş; üstelik Suriyelilerin uzun dönemde Türkiye'de olacakları gibi bir gerçekle de karşı karşıya kalınması söz konusu olmuştur.

Türkiye mevcut durum itibariyle kaldıracağından kat be kat daha fazla Suriyeli sığınmacı misafir etmekle birlikte ciddi bir Suriyeli sığınmacı sorunu ile karşı karşıya bulunmaktadır. Türkiye, coğrafi kısıtlama ile 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna ilişkin Cenevre Sözleşmesini kabul etmiştir. Bu nedenle Suriye vatandaşları mülteci olarak kabul edilmemektedir. Bu sınırlamaya göre sadece Avrupa ülkesinden gelenler mülteci olarak kabul edilmektedir. (Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri , 2015, s. 12) Avrupa ülkeleri haricinde Türkiye'ye sığınan kişilerin durumu Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) ile birlikte değerlendirilmektedir.

1.3. Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıların “Hukuki” Statüsü

Türkiye’ye sığınan Suriyelilerin hukuki statüsü, Suriyelilerle ilgili en çok tartışılan konulardan birini oluşturuyor. Medyada yer bulan Suriyeli haberleri ile ilgili önemli bir kavram karmaşası yaşanmaktadır. Çalışmanın konusu olan Suriyeli haberleri ile ilgili sığınmacı, misafir, mülteci, göçmen, geçici koruma, yabancı gibi birçok farklı tanım ya da sıfat kullanılmaktadır. Suriyeli sığınmacılar ile ilgili açık kapı politikası izleyen Türkiye, Suriyelilere “mülteci” statüsü vermiyor fakat “misafir” statüsü vererek özel bir “geçici koruma” sağlıyor

Türkiye, Suriye’de iç savaş patlak verdiğinde bu sürecin diğer Arap ülkelerinde olduğu gibi kısa süre içinde sona ereceği düşüncesiyle Suriyelilere “geçici koruma” statüsü vermiştir. Suriye’den gelen insanlara “mülteci” veya “sığınmacı” statüsü verilmemiş, Türkiye Devleti tarafından bütün ihtiyaçları karşılanmak üzere “misafir” olarak kabul edilmişlerdir. (Koyuncu, 2018) Geçici koruma statüsü, savaşın sona ermesiyle birlikte Suriyeli mültecilerin kendi yurtlarına döneceklerini varsaymaktadır. Suriye’den Türkiye’ye sığınan mülteci sayısının çok fazla olması yine bu statünün verilmesinde büyük rol oynamıştır.

Türkiye’de, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi mültecilik mevzuatının da temelini oluşturuyor. Cenevre Sözleşmesine göre “coğrafi sınırlama” ile taraf olan Türkiye, yalnızca Avrupa’dan Türkiye’ye gelmiş olan insanlara mülteci statüsü veriyor. Avrupa dışından Türkiye’ye gelenler ise geçici olarak sığınabiliyor ve bu kişilere “sığınmacı” statüsü veriliyor. Türkiye’ye gelen Suriyeliler bu yüzden mülteci” değil “sığınmacı” statüsüne sahip olan kişiler olarak tanımlanmış. (Kap, 2014) Bu coğrafi sınırlama Türkiye’nin iltica talebinde bulunanlara yönelik hukuki sorumluluğunun belirlenmesinde de önem teşkil etmektedir. (İbrahim Kaya, Esra Yılmaz Eren, 2015, s. 19)

1994 Yönetmeliğine göre kitlesel olarak yaşanan göçlerin sınırda durdurulması ve sınırın geçilmesinin önlenmesi esas olarak belirtilmiştir. Geçici Koruma Yönetmeliği, geçici koruma kapsamında Türkiye’ye kabulün sınırlandırılması ya da durdurulmasına Bakanlar Kurulu’nun karar vereceğini hükme bağlamaktadır. Fakat verilen karar geri göndermeme ilkesi ile uyumlu olmalıdır.

Türkiye topraklarının dışında da Suriyelilerin barındırılmasından söz edilebilir. Suriye’de kurulan bazı yerlerde Suriyelilere hizmetler götürülebilir. Türkiye’deki geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeliler oluşturulan bu merkezlere gönderilebilir. Fakat oluşturulan bu bölgeler “güvenli bölge” dahilinde olmalıdır. (İbrahim Kaya, Esra Yılmaz Eren, 2015, s. 73) Türkiye’nin oluşturulan bu bölgelerde yetki kullanması halindeyse uluslararası sorumluluğu söz konusu olacaktır.

Türkiye kendisine sığınan Suriyelileri ilk olarak “misafir” olarak tanımlamıştır. Daha sonraları ise “sığınmacı” statüsü vererek “geçici koruma” sağlamıştır. İlk etapta oluşan kitlesel göçlerin geçici olduğunu, yaşanan iç savaşın bir süre zarfında biteceğini ve savaşın son bulmasıyla birlikte Suriyelilerin kendi ülkelerine döneceklerini düşünerek hareket eden Türkiye, politikalarına da bu doğrultuda şekil vermiştir. (Dr. Murat Aktaş, Sıddıka Öztekin, 2017) Diğer yandan bazı durumların söz konusu olması halinde Suriyelilere verilen “geçici koruma” sona erdirilebilir. Geçici koruma kararı usulünde olduğu gibi, Yönetmelik’in 11. Maddesi gereğince geçici koruma kararı Bakanlar Kurulu kararıyla sona erdirilebilir. (İbrahim Kaya, Esra Yılmaz Eren, 2015, s. 50)

Suriye’de 2011 yılında patlak veren iç savaşın 2014 yılında şiddetini arttırması ve sığınmacıların büyük çoğunluğunun Suriye’ye dönmeyeceklerinin belirginleşmeye başlaması ile Türkiye Suriyeli sığınmacılarla ilgili politika değişikliğine gitmiş ve Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nu Nisan 2014’te yürürlüğe koymuştur. Ekim 2014’te bu kanun esas alınarak “Geçici Koruma Yönetmeliği” çıkarıldı. Yönetmelik, Türkiye’de geçici koruma statüsü verilen Suriyelilerin tabi oldukları geçici koruma rejimine bir düzenleme getirdi.

Geçici Koruma Yönetmeliği’nde Suriyeli sığınmacılar için “geçici korunanlar” ifadesi yer almıştır. Bu yönetmelik ile birlikte “geçici korunan” Suriyeli sığınmacılara “geçici koruma kimlik belgesi” verildi. (Kap, 2014) Verilen bu kimlik belgesi ile Suriyelilerin sağlık, eğitim, sosyal yardım, iş piyasasına erişim, tercümanlık ve benzeri hizmetlerden yararlanılması sağlandı.

Suriye’de yaşanan savaşın üzerinden 11 yıl geçmesine rağmen savaş bitmemiş mevcut koşullar içerisinde de sona ermesi pek mümkün gözükmemektedir. Suriyelilere tanınan geçici koruma statüsünün sürdürülebilir olmadığı geçen yıllar içerisinde net bir şekilde anlaşılmıştır. Hükûmet, uzayan bu dönemde çıkardığı çeşitli yönetmeliklerle geçici koruma statüsünü uygulanabilir bir zemine oturtmaya çalışmış ve prosedüre uygun olmamasına rağmen sığınmacıların istihdamı, iş yeri açma gibi bazı uygulamalara da izin vermiştir.

Mültecilerin korunmasına ilişkin uluslararası sistemdeki temel amaçlardan biri mültecilerin içinde bulunduğu koşullara geçici değil kalıcı çözümler üretmektir. Türkiye’de ise mülteci problemine daha çok insani bir sorun olarak yaklaşıldığı ve sosyal yardımlar çerçevesinde çözümler üretildiği görülmektedir. İşgücü piyasasına yönelen mülteci işgücü arzı ile birlikte Türkiye işgücü piyasasının dinamikleri de zamanla değişmeye başlamıştır. (Çoban, 2018) Yaşanan bu değişim, şimdiden ucuz işgücü arzının artmasına, ücretlerde kırılmalara, kayıt dışı sektörde ve çocuk işçiliğinde artışa neden olmuştur.

Yabancılara vatandaşlık ya da ikamet verme konuları göçün tartışıldığı her ülkede hem hukuki sonuçları hem de siyasi sonuçları olan bir konudur. Türkiye, bu konuda nasıl bir politika belirleyeceğine ivedilikle karar vermeli ve hangi adımların atılması gerekiyorsa; bunlara uygun yasal düzenlemeleri yapmalıdır.

Vatandaşlık Kanunu, diğer şartların da sağlanması halinde Türkiye’de beş yıl ikamet eden yabancıların vatandaş olabilmek için başvuru yapabileceğini söylemektedir. Fakat Geçici Koruma Yönetmeliği, bu statüde bulunan kişilerin Türkiye’de bulunduğu sürenin, ikamet izni başvurusunda dikkate alınmayacağını ve sahibine Türk vatandaşlığı hakkı tanımayacağını belirtir. (İbrahim Kaya, Esra Yılmaz Eren, 2015, s. 72) Bu konuyla ilgili eğer bir düzenlemeye gidilecekse de bunun kanun olarak yapılması gerekir.

Devletler, yeni mülteci akınlarının yaşanmaması için önlemler almalı ve olası yaşanabilecek akınları nasıl önleyebilecekleri konusunda fikir birliğine varmalıdır. Birleşmiş Milletler ve çeşitli insan hakları örgütleri aracılığıyla büyük kitlesel göçler

devamlı izlenilmeli ayrıca çatışma önleyici arabuluculuk, önleyici diplomasi girişimleri desteklenmelidir. (İbrahim Kaya, Esra Yılmaz Eren, 2015, s. 67-68)

Suriyelilerin hukuki, sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi haklarına yönelik beklentileri vatandaşlık ile ilgili tartışmaları gündemde tutmaya devam edecektir. Bu bağlamda gelişmiş ülkelerin birçoğunun göçmen ülkesi olduğu, göçlerle büyüdüğünün hatırlanması da önemli bir kazanım olacaktır. (Koyuncu, 2018, s. 189)

1.4. Kavramlar

Türkiye'ye sığınan Suriyeliler için çoğunlukla “mülteci” ifadesinin kullanıldığı gözlemlenmektedir. Fakat Türkiye'ye sığınan Suriyeliler iltica hukukuna göre “mülteci” diye tanımlanamazlar. Türkiye, Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'ne taraf olurken, bunu coğrafi kısıtlama ile uygulayamaya koyacağını ifade etmiştir. (İbrahim Kaya, Esra Yılmaz Eren, 2015, s. 29)

Türkiye'ye göç edenler ile ilgili haberler yapılırken; yasal mevzuattaki karışıklığın haber metinlerine de sirayet ettiği gözlemlenmiştir. Anlam olarak birbirinden farklı olan “sığınmacı”, “göçmen” ve “mülteci” kavramları birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. (Boztepe, 2017) Kendi isteği ile gönüllü olarak göç etmek anlamı taşıyan göçmen kelimesinin zorunlu şekilde göç etmek zorunda kalan mülteci ve sığınmacı kavramları yerine kullanılması mültecilerin statüsünün anlaşılmasına sebep olduğu için sorunludur.

Medyada yer bulan Suriyeli haberleri ile ilgili önemli bir kavram karmaşası yaşanmaktadır. “Göçmen” , “Sığınmacı” , “Mülteci” ve “Geçici Koruma” kavramları birbiri ile sıkça karıştırılan kavramlardır. Literatüre bakıldığında birbirinin yerine kullanılan, fakat sorunun çözümünde aralarındaki farklılıkların önem teşkil ettiği “göçmen”, “sığınmacı” , “mülteci” ve “geçici koruma” kavramları bu bölümde açıklanmaya çalışılacaktır.

1.4.1. Göçmen

Göçmen, zulüm göreceğinden ya da korkuları olduğu için değil; ekonomik sebeplerden dolayı ülkesinden ayrılmak durumunda kalan kişileri tanımlamak için kullanılır. Genel olarak vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanmayı sürdüren göçmenler, daha güzel yaşam standartlarına erişebilmek için daha gelişmiş olduğunu düşündükleri başka ülkelere giderler. (İbrahim Kaya, Esra Yılmaz Eren, 2015, s. 17)

Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı “Uluslararası platformda, evrensel kabul görmüş bir ‘göçmen’ tanımlaması bulunmamaktadır” ifadesini kullanmakla birlikte Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, “göçmen” tanımını kişinin göç etme düşüncesini, kendi hür iradesiyle ve “kişisel rahatlık” nedenleriyle aldığı tüm durumları kapsar biçiminde tanımlamıştır. (Şebnem Çakran, Veysel Eren, 2017) Dolayısıyla bu kavram maddi ve sosyal koşullarını iyileştirmek isteyen, beklentilerini karşılamak amacıyla farklı bir ülkeye ya da bölgeye göç eden kişileri tanımlamak için de kabul edilmiştir.

Uluslararası Göç Örgütü ise “Göçmen” kavramını; gönüllü olarak göç ediyor olup, olmamasına; hukuki statüsüne, göç ettiği ülkede ne kadar süre kalacağına yahut göç etmesine neden olan etkenlere bakılmaksızın; ülke arası sınırları geçen hali hazırda ikamet ettiği yerden uzakta olan kişiler olarak tanımlamıştır. (Ankara-Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, 2017, s. 8)

1.4.2. Mülteci

Hukuki anlamda mültecilik kavramı 1951 Cenevre Sözleşmesi’nde şu ifadelerle tanımlanmıştır: “1 Ocak 1951 öncesinde Avrupa’da cereyan eden olaylar neticesinde dini, ırkı, tabiiyeti, belli bir toplumsal kesime mensubiyeti ya da siyasi fikirleri yüzünden, zulme maruz kalacağından haklı nedenlerle korktuğu için vatandaşı sayıldığı ülkenin dışında bulunan kişilerdir.” (İbrahim Kaya, Esra Yılmaz Eren, 2015, s. 18)

1951 Cenevre Sözleşmesi, mülteci haklarına ilişkin, dünya iltica hukukuna ilişkin en temel belgedir. (Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, 2017, s. 7)

Türkiye de dahil olmak üzere 145 ülke tarafından kabul edilmiştir. Türkiye, coğrafi sınırlama koşuluna göre sözleşmeyi imzalamıştır.

1.4.3. Sığınmacı

ILO “Sığınmacı” kavramını, ulusal ve uluslararası olan belgeler dahilinde herhangi bir ülkeye mülteci sıfatıyla kabul edilmek istenen ve yaptığı mültecilik statüsü ile ilgili sonucu bekleyen kişiler olarak tanımlamıştır. (Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, 2017, s. 7)

Sığınmacı, mülteci statüsünü kazanmak için başvurmuş olan lakin bu başvurusu henüz bir sonuca varamamış olan kişilerdir. (İbrahim Kaya, Esra Yılmaz Eren, 2015, s. 17) Sığınmacılar başta “geri göndermeme” ilkesi olmak üzere, bazı temel haklardan yararlanmaları öngörülmüştür. Sığınmacı statüsü geçici bir statüdür.

1.4.4. Geçici koruma

Geçici Koruma, öngörülemeyen ve ani bir durum sebebiyle kendi ülkesini terk etmek mecburiyetinde bırakılmış, ülkesine dönmesi mümkün olmayan, acil ve geçici koruma bulabilmek için gruplar halinde gelen yabancılara sağlanan bir koruma şekli olarak tanımlanabilir. (İbrahim Kaya, Esra Yılmaz Eren, 2015, s. 33) Türkiye’ye sığınan Suriyeli mülteciler, geçici koruma statüsü alan kişiler olarak tanımlanmıştır. (Erdoğan, s. 322)

1.5. Türkiye’de Suriyeli Sığınmacı Sayısı

Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı, belirli aralıklarla basın açıklaması yaparak Türkiye’de bulunan Suriyeli sayısını kamuoyu ile paylaşırsa da Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı resmi web sayfasında en son “2016 Türkiye Göç Raporu”nda Suriyeli sığınmacıların sayılarına ilişkin bilgiyi kamuoyu ile paylaşmıştır. Türkiye Göç Raporu ile ilgili 2022 Mayıs itibariyle herhangi bir rapor paylaşılmamıştır. Bu durum kayıt dışı göçmenler olduğu düşüncesinin oluşmasına sebebiyet vermiş denebilir.

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı resmi web sayfasında “İstatistikler-Yıllık Göç Raporları” kısmında “2016 Türkiye Göç Raporu”ndan sonra 2022 yılı Mayıs itibarıyla Suriyeli sayısına ilişkin herhangi bir rapor yayımlanmamıştır. En son yayımlanan rapora göre Türkiye’de 2 milyon 834 bin Suriyeli vardır. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, Suriyeli sığınmacıların sayılarına ilişkin yayımladığı en son “2016 Türkiye Göç Raporu”nda şu bilgileri paylaşmıştır:

“2016 sonu itibarıyla kayıtları tutulan Suriyeli sığınmacıların cinsiyetlerine göre dağılımlarına bakıldığında 2 milyon 834 bin 441 yabancıнын 1 milyon 323 bin 54’ünün kadın, 1 milyon 511 bin 387’sinin ise erkek olduğu görülmektedir.” denilmiştir. (2016 Türkiye Göç Raporu, 2017)

İçişleri Bakan Yardımcısı ve Bakanlık Sözcüsü İsmail Çataklı, 4 Nisan 2022 tarihinde Bakanlık Konferans Salonu'nda Suriyeli sayısına ilişkin “Aylık Basın Bilgilendirme Toplantısı” düzenledi. Bakanlık Sözcüsü İsmail Çataklı, yaptığı açıklamada “Suriye’ye dönen sığınmacı sayısı 492 bin 983, bugün itibarıyla kayıt altına alınan Suriyeli sayısıysa 3 milyon 763 bin 565’tir.” İfadelerine yer verdi. (Şahin, 2022)

İçişleri Bakanı Soylu, Türkiye’de bulunan toplam Suriyeli sayılarına ilişkin 16 Haziran 2022’de bir açıklama yaptı. Türkiye’ye bugüne kadar 4 milyon 100 binin üzerinde Suriyelinin geldiği bilgisini kamuoyu ile paylaşan İçişleri Bakanı Soylu, kalanların ise 3 milyon 700 bin olduğunu belirterek; konuşmasında şu ifadeler yer verdi:

“Türkiye’de olduğunu tespit ettiğimiz 3 milyon 700 bin kardeşimiz var. 321 bin kişi uluslararası korumaya başvurmuş. Yani 4 milyon 100 bin civarında Türkiye’ye gelmiş kişi var. Ve biz bunlara sahip çıkıyoruz. Bizim onları barındıracağımız yerlerimiz var.” (Süleyman Soylu, Türkiye’de yaşayan Suriyeli sayısını açıkladı, 2022)

İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, 18 Haziran 2022 Gaziantep ziyareti sırasında Türkiye’de doğan Suriyeli bebek sayısı ve ülkelerine geri dönen Suriyeli sığınmacı sayılarına ilişkin rakamları kamuoyu ile paylaşarak; yaptığı açıklamada şu ifadeler yer verdi:

“Türkiye’de 700 bin Suriyeli bebek doğdu. Türkiye’nin sınır ötesi askeri harekâtlarla terörden temizlediği güvenli hale getirdiği bölgelere 506 bin Suriyeli kendi isteğiyle geri döndü.” (Enson haber, 2022)

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı resmi web sayfasında, “İstatistikler-Güncel Veriler-Geçici Koruma” başlıklı kısımda, “Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin 16 Haziran 2022 tarihi itibariyle sayılarının 3 milyon 724 bin 240 kişi olduğunu belirtmiştir. “Geçici Koruma” kısmında yayımlanan tabloda 2012 yılı ile 2022 yılları arasında Türkiye’de bulunan geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sayısı paylaşılmıştır. Tablo 1. incelendiğinde en fazla geçici koruma statüsü 2014 ve 2015 yıllarında verilmiştir. En çok bu yıllarda verilmesinin sebebi ise Irak ve Şam İslam Devleti’nin(IŞİD), 2014 ve 2015’te Suriye’nin bir kısmını ele geçirmesidir.

Tablo 1. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

1.5.1. Türkiye’de Suriyeli sığınmacıların en çok yaşadığı iller

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı’nın resmi web sayfasında, “İstatistikler-Güncel Veriler-Geçici Koruma” adlı kısımda, Türkiye’de geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin ilk on ile göre dağılımını bir tablo ile paylaşmıştır. Tablo 2.’ye göre, 16 Haziran 2022 itibariyle en çok Suriyelinin bulunduğu il, 546 bin 148 kişi ile İstanbul olmuştur. İstanbul ilini 463 bin 784 kişi ile Gaziantep ikinci sırada takip ederken; 417 bin 823 kişi ile Şanlıurfa en çok Suriyelinin bulunduğu üçüncü il olmuştur.

**GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURIYELİLERİN
İLK 10 İLE GÖRE DAĞILIMI**

Tablo 2. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı

1.5.2. Suriyeli sığınmacıların “geçici barınma” merkezlerine dağılımı

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı resmi web sayfasında, “İstatistikler-Güncel Veriler-Geçici Koruma” kısmında, geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin “geçici barınma merkezlerine göre dağılımı”nı paylaşmıştır. Tablo 3.’e göre 5 ilde 7 barınma merkezinde bulunan toplam Suriyeli sayısı 16 Haziran 2022 yılı itibarıyla 50 bin 43 kişidir. Suriyelilerin geçici barınma merkezlerine göre en fazla olduğu il 16 bin 399 kişi ile Adana Sarıçam’dır. Geçici barınma merkezleri dışında bulunan Suriyeli sayısı ise 3 milyon 674 bin 197 kişidir. Paylaşılan tabloya göre Türkiye’de bulunan Suriyelilerin yüzde 98’inden fazlası geçici barınma merkezlerinde yaşamıyor.

**GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURIYELİLERİN
GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİNE GÖRE DAĞILIMI (5 İLDE 7 BARINMA MERKEZİ)**

İL	GBM	GBM MEVCUDU	TOPLAM MEVCUT
ADANA (1)	Sarıçam	16.399	16.399
	Altınözü	2.480	
HATAY (3)	Yayladağı	3.290	7.694
	Apaydın	1.924	
	Merkez	9.604	
KAHRAMANMARAŞ (1)	Merkez	9.604	9.604
KİLİS (1)	Elbeyli	8.222	8.222
OSMANİYE (1)	Cevdetiye	8.124	8.124
TOPLAM		50.043	
GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ DIŞINDA BULUNAN SURIYELİ SAYISI		3.674.197	

Tablo 3. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezlerine Göre Dağılımı

1.5.3. Türkiye’de T.C Vatandaşlığına geçen Suriyeli sığınmacı sayısı

İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, Türk Vatandaşlığı alan Suriyeli sayısına ilişkin 17 Şubat 2022 tarihinde yaptığı açıklamada şu ifadelerle yer verdi: “*31 Aralık 2021 tarihine kadar 84 bin 152’si çocuk olmak üzere 193 bin 293 Suriyeli Türk vatandaşı kimliği verildi. Bu sayı içinde 2011 öncesi vatandaş olanlar da var.*” (DHA, 2022)

Suriyelilere ilişkin sayısal verileri belirli aralıklarla kamuoyu ile paylaşan İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, Türk vatandaşlığına geçen Suriyeli sayısına ilişkin bir sonraki açıklamasını ise 18 Haziran 2022 Gaziantep ziyareti sırasında gerçekleştirdi.

İçişleri Bakanı Soylu Türkiye’de Türk Vatandaşlığına geçen Suriyeli sayısına ilişkin yaptığı açıklamasında şu ifadeleri kullandı: “*Net rakam olmamakla birlikte yaklaşık 210 bin Suriyeli kardeşimizi vatandaş yaptık.*” (Süleyman Soylu, vatandaşlık verilen Suriyeli sayısını açıkladı, 2022)

1.5.4. Türkiye’de çalışan Suriyeli sığınmacı sayısı

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı(ÇSGB)’nın web sitesinde “Yabancı Çalışma İzinleri İstatistikleri” adlı yıllık raporların yer aldığı bir bölüm yer alıyor. Bu raporların sonuncusu 2020 yılında yayımlanmış. Raporlardaki verilere göre 2020 yılında çalışma izni verilen 123 bin 574 kişiden 62 bin 369’u Suriyeli. (Yabancıların Çalışma İzni İstatistikleri , 2020)

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı resmi olarak çalışan rakamlarını bu raporlarla paylaşırken çalışan Suriyelilerin önemli bir bölümünün kayıt dışı çalıştığını ifade etti. BM’ye bağlı Uluslararası Çalışma Örgütü’nün(ILO) 2020’de, 2017’deki Türkiye İstatistik Kurumu’nun(TÜİK) verilerine dayanarak hazırladığı “Türkiye İşgücü Piyasasında Suriyeliler” başlıklı raporunda, çalışma çağında olan 2 milyon Suriyelinin yalnızca 930 bin kadarının işgücüne katıldığı belirtiliyor. Raporda, Suriyeli çalışanların yüzde 97’den fazlasının kayıt dışı olduğunun tahmin edildiği aktarılıyor. (Hamsici, 2021)

1.5.5. “Türkiye’de ne kadar Suriyeli sığınmacı var?” tartışmaları

Türkiye, Ortadoğu bölgesinde yaşanan siyasal ve ekonomik dönüşümlerin ve değişimlerin etkisiyle hem “transit” hem “göç alan” hem de “göç veren” ülke konumunu sürdürmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) tarafından hazırlanan Göç Vakfı (2018) araştırma verilerine ve Küresel Eğilimler Raporuna (2017) bakıldığında Türkiye’nin çok ciddi bir yük altına girdiği rahatlıkla anlaşılabilir. (Türk, 2019) Türkiye uyguladığı açık kapı politikası ile dünyada en çok Suriyeli barındıran ülke pozisyonundadır.

UNHCR’in paylaştığı verilere göre, Mayıs 2022 itibarıyla dünyada yerinden edilenlerin sayısı 100 milyonu aştı. Dünyada sığınmacıların sayısının en yüksek olduğu ülke ise 3 milyon 800 bin sığınmacının bulunduğu Türkiye. (DW , 2022) Türkiye’de 8 milyon Suriyelinin bulunduğu iddiası son günlerde gündemi oldukça meşgul ederken; sosyal medyada “Sessiz İstila” heşteği (Hashtag) ile binlerce paylaşım yapıldı. Birbirinden bağımsız kaynaklardaki veriler karşılaştırıldığında ise bu rakam doğrulanmıyor.

Göç İdaresi tarafından açıklanan 28 Nisan 2022 verilerine göre, Türkiye’de geçici koruma statüsü bulunan Suriyeli sayısı 3 milyon 762 bindir. İçişleri Bakanlığı yaptığı açıklamada bu sayının 122 bininin pasif kayıt olduğunu, bu insanların Türkiye’de olup olmadıklarının bilinmediğini açıkladı. 200 bin kadar vatandaşlık verilen Suriyelinin bu sayıya dahil olup olmadığını ise bilinmiyor. İçişleri Bakanlığı kayıtlı olanlardan 497 bininin döndüğünü açıkladı. (DW, 2022)

II. BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ SIĞINMACILARA BAKIŞ AÇISI

2.1. Basında Suriyeli Sığınmacılar

Suriyeli sığınmacılar konusu basında çok sık yer almaktadır. Suriyeli sığınmacılara yönelik düşüncelerin oluşmasında medyanın konuyu ele alma biçiminin son derece önemli bir rolü olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Sığınmacıları problemlili ve sorun çıkaran insanlar olarak sunan bazı haberler nefret içeren söylemlerin yayılmasına neden olduğu bilinmektedir. (Bostancı, 2017, s. 237)

Mülteci ve sığınmacılar ile ilgili yapılan haberler kamuoyu oluşturma açısından son derece önemlidir. Sığınmacıların karşı karşıya kaldığı haksızlıklar haberleştirilirken haberin kendisi bazen mağduriyete sebep olabilmektedir. (Bostancı, 2017, s. 21) Türkiye’de ayrımcılığı hem ana akım medyada hem de muhafazakâr sağ medyada görmek olasıdır. Üstelik ayrımcılık konusunda “hassas” olduğu varsayılan yayınlarda bile ayrımcı söylemin örnekleri görülebilmektedir.

Basında yer bulan haberlerin metinlerine bakıldığında haberin nefret söylemi barındırıp barındırmadığını keskin sınırlar ile ayırt etmek ve bunu belirtmek her zaman mümkün olmamaktadır. Bir gruba bir kimliğe yönelik ifadeler nefret söylemi içeriyorsa ve bunun nedeni o gruba isnat edilen özelliklerse haberin metninde o grubun veya kimliğin ikinci sınıf görülmesi, haklarından mahrum edilmelerinin meşru gösterilmesi, kullanılan videolar, fotoğraflar nefret söylemi içermektedir. (Çınar, 2013)

Suriyelilere yönelik ön yargıların artması, toplumsal barışa yönelik tehdit potansiyeli taşıyacak ölçüde yaygınlaşmasından söz edilebilir. Dünyanın birçok yerinde göç ile gelenlere karşı olumsuz tutum almaya hazır kişiler ve gruplar her zaman var olmuştur. (B.Berat İpek, Fatih Tanrıku, 2020, s. 6) Kültürel, etnik, cinsel, dini, siyasi kimlik farklılıklarına ilişkin algılar göçmenlere, yabancı çalışanlara, sığınmacılara, azınlıklara karşı her zaman olumsuzlukların kaynağı olur.

Basında kimi zaman Suriyelilerin suç oranlarının yüksek olduğuna dair haberler yer buluyor. Göçmenlerin çeşitli suçlara karıştığı, ülkenin güvensizliğe sürüklendiği gibi eleştiriler yaygın olarak dile getiriliyor. (B.Berat İpek, Fatih Tanrıku, 2020, s. 78) Almanya’da da ırkçı ve ayrımcı bazı çevrelerde Türklerle ilgili olarak bu tür suçlamaları dile getiriyor. Ancak resmi rakamlar bu algıyı doğrulamıyor.

Polis Akademisi öğretim üyeleri tarafından hazırlanan raporda Suriyeliler ile ilgili ön yargıların deneyimlerden uzak olduğu belirtilmiş ve şu ifadelere yer verilmiştir: *“Türkiye’de geçici koruma statüsü bulunan Suriyeli sığınmacılar ile ilgili oluşturulmaya çalışılan çoğu kanaatin arkasında gerçeklerin değil önyargıların olduğu tespit edilmektedir.”* (Çoşkun Taştan, Salik Zeki Haklı, 2017, s. 5)

Türkiye’ye gelen sığınmacılar buldukları kentlerde kimi zaman ırkçılık, sosyal dışlanma, ötekileştirme, ayrımcılık, kayıt dışı çalıştırma gibi sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır. Sığınmacı meselesinde toplumsal kabul çok önemlidir. (Bostancı, 2017, s. 20) Sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı ülkelerde medya oldukça kritik bir rol üstlenmektedir. Medyanın sığınmacı sorununa nasıl yaklaştığı, haberi nasıl ele aldığı, nasıl haberleştiği ve yaşanan sorunları nasıl gösterdiği önemlidir.

Yaşanılan kitlesel göçler toplum içerisinde nefret söylemlerini ve nefret suçlarını tetikleyebiliyor. Bu durumlarda karşı karşıya kalınması kent güvenliğine olumsuz etkilerde bulunabilir. (Çoşkun Taştan, Ayşe Çolpan Kavuncu, 2016, s. 38) Sosyolojik, hukuksal, polisiye yaklaşımların ve medya söylemlerinin iyi yönetilmesi bu riskleri azaltabilir.

Çeşitli basın yayın platformlarının Suriyelilere yönelik kimi zaman suçlayıcı ve kalıplaşmış ifadeler kullanabilmesi söz konusu olabilmektedir. İnsan haklarına saygı çerçevesinde ve bu insanların haklarının korunması kapsamında ötekileştirici, alçaltıcı ve bu insanlara karşı suç işlenmesini meşrulaştıracak söylemlere izin verilmemeli, aksine tüm toplumu bilgilendirici ve uyum sağlayıcı bir yaklaşım ortaya konulmalıdır. (İbrahim Kaya, Esra Yılmaz Eren, 2015, s. 74) Bu çerçevede doğrultusunda da yayıncı kuruluşlara hukuki standartlar hatırlatılmalıdır.

Kamuoyunda son zamanlarda artan haberlerle birlikte Türkiye’deki Suriyeliler konusu yalnızca “onlar bizim kardeşlerimizdir” sözleriyle geçirilebilecek bir sorun olmanın ötesine geçmiştir. Toplumsal anlamda kabulün sürdürülebilir olması için kapsamlı bir göç yönetimi planlanmalıdır.

Kabulün sürdürülebilir olması noktasında, mültecilerin medyada özellikle de ekranlarda, haber kanallarında nasıl temsil edildikleri büyük önem teşkil etmektedir. Haberin servis edilmiş şeklinin kalıplaşmış bir takım ön yargıların yayılmasında büyük etken olduğu göz önüne alındığında, dışlayıcı ve negatif haberlerin mültecilere yönelik nefretin ve düşmanlığın artmasına, yayılmasına neden olabileceği unutulmamalıdır. (Boztepe, 2017, s. 94) Basın yayın kanallarında çıkan haberler kamuoyunda mültecilere yönelik yaklaşımları etkilemesinin yanı sıra mültecilerle alakalı devlet ve hükümet politikalarını etkileme gücüne sahiptir.

2.2. Türkiye Halkının Suriyeli Sığınmacılara Bakışı

Göç, devletleri ve toplumları önemli derecede etkileyen bir durumdur. Tarihten bu yana yaşanan bireysel ya da kitlesel göçler incelendiğinde nüfus dağılımının toplumları ekonomik, kültürel ve siyasi olmak üzere yaşam biçimlerine kadar etkilediği görülmektedir. Toplumlararası yaşanan göçler ve mülteciler incelendiğinde; gelişmiş güzel gerçekleşen göçlerin göç edilen ülkelerde yabancı korkusu ve etnik şiddet olmak üzere çeşitli algılar oluşturduğu gözlenmektedir. (Yıldız, 2018) Özellikle Suriye’de 2011’de patlak veren savaşın ardından kaçarak Türkiye’ye geçiş yapan Suriyeli sığınmacılar ciddi oranda nefret söylemleri ile karşı karşıya kalabilmektedir.

Türkiye, tarihinde toplu göçlere ev sahipliği yapmıştır. Tarihine bakıldığında Türkiye’nin başta Irak, Afganistan ve Kuzey Afrika ülkelerinden olmak üzere birçok sığınma talebini kabul ettiği görülmüştür. Fakat en büyük sığınmacı talebi 2011 yılında başlayan Suriye savaşından sonra yaşanmış ve uygulanan “açık kapı politikası” gereğince sayısı milyonları bulan Suriyeliler Türkiye’ye sığınmıştır.

Suriye, 2011’de yaşanan çatışmaların ardından savaş alanına döndü. Yakılan, yıkılan Suriye’de on binlerce kişi yaşamını yitirirken; milyonlarca kişi akın akın göç ederek Türkiye’ye ve komşu ülkelere sığındı. Avrupa ülkeleri sığınmacılara kapılarını

kapatırken; Türkiye 4 milyon gibi büyük bir kitleyi barındırmak zorunda kaldı. (Tekin, 2018, s. 11-418) Türkiye sınır bölgelerinde çok sayıda çadır kentler kuruldu fakat çoğunluk şehirlere dağıldı

Türkiye, Suriye’den yaşanan göç ile beraber hem çapı hem niteliği bakımından tarihinin en önemli ve büyük göç dalgası ile yüz yüze kalmıştır. Türkiye, Suriye’den gelen sığınmacılar konusunda olağanüstü kabul göstermiştir. 2014 senesinde BMMYK Türkiye Temsilcisi olan Carol Batchelor’ın “*Sadece Türkiye Cumhuriyeti Devleti değil; Türkiye halkı da olağanüstü bir çaba içindeler*” sözü birçok kişi tarafından da dile getirilmektedir. (Erdoğan, s. 342)

Türkiye, Suriye’de Nisan 2011 senesinde patlak veren savaştan bu yana, Suriyeliler konusunda ciddi çaba sarf etmektedir. 2013 yılının Nisan ayında kabul gören “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” bu alanda yaşanan önemli sorunları gidermiştir. Bu kanun ile birlikte İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurularak ve akabinde Emniyet Genel Müdürlüğü’nün yine bir biriminden bu görev alınarak; insan odaklı, sivil inisiyatifin öncelikli olduğu yepyeni bir yöntem izlemiştir.

Bu kanun, Türkiye’nin düzensiz ve kitlesel göçler bakımından her geçen gün “hedef” ülke durumuna düşmesi göz önünde tutularak hazırlanmıştır. Suriye’de cereyan eden krizin aynı döneme denk gelmesi Genel Müdürlük tarafından bakıldığında bir şansızlık olmuştur. Çok kısa bir zaman zarfında bu denli büyük bir akınla karşı karşıya kalmak ve mücadele etmek köklü kurumlar için bile zor bir durumken yeni kurulan bir birim için ciddi problemlere sebep olmuştur. (İbrahim Kaya, Esra Yılmaz Eren, 2015, s. 68) İlerleyen zamanda hem mevzuat hem de idari personel ve işleyiş anlamında her şeyin yerli yerine oturmasıyla birlikte kurulan sistemin daha etkin olacağı öngörülmektedir.

Türkiye’de bulunan Suriyelilerin kalış süreleri her geçen gün uzamakta ve hemen her kitlesel göç olaylarında yaşandığı gibi kalış süreleri uzadıkça kalıcılıkları da güçlenmektedir. Sürecin uzaması Suriyelilerin ülkelerine dönüş arzularını ortadan kaldırmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacıların sayısı göz önüne alındığında hem şimdiki anlamak hem geleceğe ışık tutmak için “Suriyelilerin toplumsal kabulü ve uyumu” konusu ele alınması gereken en önemli konulardan biridir.

Brookings Usak yaşanan süreci yaptığı çalışmasında “sonu gelmeyen misafirlik” olarak tanımlamış. Fakat yaşanan sürecin “misafirlik” tanımlanması ile sürdürülebilir olmadığı açıktır. (Erdoğan, s. 320)

Savaş nedeniyle ülkelerinden ayrılan Suriyeli mültecilerin dilini ve kültürünü bilmedikleri bir ülkede yaşamak zorunda kalmaları, asgari şartların altında yaşam sürmeleri kimi zaman toplumsal dışlanmaya da maruz kalmalarına sebep olmakta, bu da birçok şiddet ve suç ortamının doğup gelişmesine yol açmaktadır. Türkiye halkının Suriyeli mülteciler ile ilgili oldukça yoğun denebilecek derecede olumsuz bir tutuma sahip olduğu yine Suriyelilere yapılan yardımların içeriği ve niceliği ile ilgili yanlış bilgilere sahip olduğu görülmüştür.

“Suriyeliler iyi mi kötü mü?” İki yaklaşımda doğru değil. Bu tür kesin yargılar anlamlı değil. Kürt, Türk, Alevi, Sünni, Ermeni, Arap gibi etiketlerin ardında adil, zalim, iyi, kötü pek çok insan vardır. Dünyaya geldiğimiz kimliklere iyi, kötü gibi toptan atıflar yapmak doğru değildir. Doğru olan kişilerin içindeki bireylerdir. (B.Berat İpek, Fatih Tanrıkulu, 2020, s. 21) Onların da bazıları iyidir bazıları kötüdür. Hiçbir toplum salt iyi ve kötü insanlardan oluşmaz.

Türkiye ordusu Suriye’de mülteciler için ya da Suriyeliler için savaşmıyor. Resmi açıklamalar Türkiye’nin güvenliğine işaret ediyor. Yorumlar farklılaşabiliyor; bazıları PKK’nın orada devlet kurmasını önlemek, bazıları Arap dünyasıyla bağı koparacak Akdeniz şeridinin ele geçirilmesini önlemek, bazıları ise Irak Şam İslam Devleti (DAEŞ) saldırılarını önlemek bazı ise Güney sınırını güvence altına almak ve oradan gelecek saldırıları bitirmek. (B.Berat İpek, Fatih Tanrıkulu, 2020, s. 23)

Suriyelilere “açık kapı politikası” gereği “geçici koruma” statüsü veren Türkiye, bu insanları Suriye’de birçok şey normal haline dönene kadar “misafir” olarak barındırmış ve geri göndermemiştir. “Geçici koruma” ani ve sınırda gerçekleşen toplu nüfus hareketlerinin yaşanması sonucunda gerçekleşen bir acil durum politikasıdır. (İbrahim Kaya, Esra Yılmaz Eren, 2015, s. 47) Uzun dönemde çözüm bulununcaya sonuç elde edinceye kadar ara çözüm olarak düşünülmüştür.

Suriyeliler ile ilgili olarak Türkiye’de oluşan genel politika anlaşılır sebeplerle “geçicilik” üzerine inşa edilmiştir. Fakat buradaki ifadelerden de sürecin aynı şekilde devam etmeyeceği; Suriyelilerin kalma sürelerinin uzaması ve sayılarının artması ile birlikte genel kabulün giderek kırılan bir sürece girdiği göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. Suriyeliler konusu Türkiye’nin geçici bir konusu olmaktan çoktan çıkmıştır ve önümüzdeki 100 yılın konusu olacaktır. Türkiye başarılı bir süreç yönetimi ile olumlu sonuçlar elde edebilir aksi durumların yaşanması halinde ise Suriyeliler ile ilgili çok ciddi sorunlarla yüze yüze kalmak sürpriz olmayacaktır.

Suriyeli sığınmacılara yönelik oluşan olumsuz algıların önemli nedenlerinden biri sürecin başından bu yana Türkiye’ye gelen Suriyelilerin resmi söylemde “misafir” olarak tanımlanmasıdır. “*Misafir*” kelimesi hali hazırdaki Türkçe Sözlüğünde “*bir yere ya da birinin evine kısa süreliğine kalmak için gelen kişi*” ifadeleriyle tanımlanmıştır. (Cemre Bolgün, Güllten Uçan, 2020) Siyasilerin sık sık konuşmaları ile de söyleme yerleşen “misafir” kelimesi Suriyelilerin geçici olarak Türkiye’de konakladıklarını ifade etmektedir. Sürecin uzaması Suriyelilere yönelik her türlü ayrımcı söylemin ana gerekçesi olarak kullanılmıştır.

Türkiye toplumu misafirperverliği ile bilinse de Suriyelilerin uzayan misafirliği toplum içerisinde gün geçtikçe huzursuzluğa neden olmaktadır. Büyük bir kısmı ön yargılardan kaynaklansa da Suriyelilerin dilencilik faaliyetleri, yoğunluğuna göre oranlandığında normal sayılabilecek adli vakalar, sayılarının artması, dil nedeniyle yaşanan anlaşmazlıklar olumsuzluklara ivme kazandırmıştır. Yine Suriyelilerin ucuz iş gücü olarak çalıştırılması Türkiyeli işsizleri rahatsız etmektedir. (Bulut, 2015, s. 144)

Türkiye’nin sosya -ekonomik yönden gelişmesi ve dünyada yaşanan son gelişmelerin meydana getirdiği değişimler Türkiye’yi göç alan ve göçmenlere geçiş alanı oluşturan bir ülke konumuna getirmiştir. (Ünal, 2014) . İlerleyen günlerde uluslararası göç konusuyla çok daha fazla karşı karşıya kalacak olan Türkiye’nin şimdiden göç, göçmen, yabancı, mülteci meselesine nasıl baktığı önem teşkil edecektir.

2.3. Nefret Söylemi

Tarihten itibaren topluluklar halinde yaşayan insanlar arasında “biz” ve “ötekiler” kavramı her zaman var olmuştur. Bu durum insanlar arasında bir yandan bütünlük oluşmasını sağlarken diğer tarafta kişilerde doğuştan bulunan korunma içgüdüsüyle “ötekilerden” yabancılık duymaya, korkuya ve en nihayetinde nefrete dönüşebilmektedir. (Vardal, 2015) İlk etapta söylemde dile dökülen nefretin suça dönüşmesi an meselesi olabilmektedir.

Temelini milliyetçilik kavramından alan birçok ülkenin ortak sorunu etnik kökene dayalı ırkçı nefret söylemidir. “Biz” kavramı altında toplumsallaşan insanlar bu tanımlamanın dışında kalan insanları söylemleri ile ötekileştirerek nefret söyleminin bunun devamında da nefret suçlarının temelini oluşturmaktadır.

Nefret söylemi ile ilgili pek çok tanım yapılsa da ortak bir özellik olarak düşmanca ve ayrımcı bir söylemin belirli bir gruba yönelmesi göze çarpmaktadır. Nefret söyleminin, hem insanı hem de toplumsal anlamda bir takım yıkıcı etkilere sahip olduğu söylenebilir. (Kuş, 2016) Toplumun bir arada olmasını sağlayan temel değer ve hoşgörü bağları kimi zaman söylemsel bir şiddetle yok edilmeye çalışmakta, bir grubu sessizleştirmek için farklı iletişim mecraları kullanılarak baskı yaratılmakta ve bu tür söylemlerin yaygınlaşması sağlanmaktadır.

Nefret söylemi, sık kullanılmasına karşın evrensel bir tanımı yoktur. Avrupa Konseyi'nin Bakanlar Komitesince yayınlanan “nefret söylemi” temalı tavsiye kararında şu ifadelerle tanımlanmıştır: “*Nefret söylemi; yabancı düşmanlığını, ırkçı nefretini, Yahudi düşmanlığını veya hoşgörüsüzlüğe dayalı, her şekil nefret söyleminin yayılmasını sağlayan, teşvik eden, kışkırtan ya da bu söylemi meşrulaştıran her türlü ifade biçimini kapsar.*” (Weber, 2019)

“Nefret söylemi” ifadesinin giderek yaygınlaştığı görülmektedir. Nefret söylemlerinin hızlı bir şekilde yaygınlaşmasının sebebi kişilerin toplumsallaşma süreci içerisinde belirli bir takım önyargılara sahip bulunmaları ve zihinlerindeki ayrıştırıcı düşüncelerin mevcudiyetidir. Kendisi ile benzemeyeni “öteki” olarak adlandırarak

önyargı ile ötekileştirmeden beslenerek korku, öfke ya da nefret olarak kendini göstermektedir.

Geleneksel medyada kendine çarpıtma ya da abartma gibi dolaylı şekilde yer bulan nefret söylemleri; bireylerin aktif bir biçimde katılabildikleri sosyal medya gibi etkileşimli platformlarda küfür, aşağılama, hakaret gibi doğrudan biçimlerle kendini göstermeye başlamıştır. Kimilerine göre ifade özgürlüğünün tanımı ya da “iç dökme” eylemi şeklinde tanımlanan bu söylemler, sosyal platformların birer parçası haline gelmiştir. (Hüseyin Yaşar, Onur Öksüz, 2020)

Medyadaki nefret söylemi, hedef gösterilen kişilerin ya da toplulukların hem özel hayatlarında hem de toplumsal yaşamlarında ciddi derecede zarar verici sonuçlara sebep olabilmektedir. Medya kanalları aracılığı ile hedef gösterilen bireyler ya da topluluklar dışlanma, küçük düşürülme, aşağılanma, pasifleştirilme ya da sindirilme gibi kişileri duygusal açıdan yıpratıcı saldırılarla karşı karşıya kalabilmektedir. (Yıldız, 2018, s. 765) Nefret suçu fiziksel ve maddi saldırıları da içermektedir. Medyadaki bu nefret söylemi bu yönüyle de bu tür saldırıları teşvik edici olabilmektedir.

Türkiye’de son dönemde geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerle ilgili ön yargılara dayalı kitlesel bir öfke oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir. Belirli aralıklarla açığa çıkan bu nefret söyleminin ardında bilgisizliğin yanı sıra maksatlı çarpıtmaların bulunduğu görülmektedir. Başka ülkelerdeki sığınmacılar gibi Suriyelilerin de Türkiye’de buldukları süre zarfında iç hukuktan ve uluslararası hukuktan kaynaklanan bazı hakları vardır. Örf, adet kültür, din ve insanı değerler sığınmacıların acılarının hafifletilmesi için ev sahipliği yapan topluma bir takım sorumluluklar yüklemektedir. (Çoşkun Taştan, Salik Zeki Haklı, 2017, s. 9)

İlk başlarda geçici ve kısa süreli olarak bakılan Suriyeli sığınmacılar, her geçen gün kalıcı bir hal almaktadır. Yaşanılan bu süreç hem göç etmiş olan hem de göçü kabul eden insanların tepkilerini ve psikolojilerini etkilemektedir. (Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri , 2015, s. 9) Türkiye’deki Suriyeliler ilk zamanlar sınır illerinde yaşarken zamanla ülkenin hemen her kısmına yayılmıştır. Türkiye’de bulunan Suriyeliler konusu ekonomik, sosyal ve siyasi boyutları olan bir adaptasyon sorununa ve güvenlik meselesine dönüşmüştür. Suriyelilerin tamamının kayıt altına

alınmaması insanlarda güvenlik kaygısı oluşturmaktadır. Suriyelilerin kayıt altına alınması son derece önemlidir.

Türkiye'nin Suriyelilere kapılarını sonuna kadar açması aslında bir yönüyle politik bir karardır. Bu karar gün geçtikçe değişime uğramaktadır. Bu kararın alınmasında iktidarın dış politikada kritik bir rol alma çabası etkili olmuştur. En başında Suriyelilere karşı “kucaklama” yönünde alınan karar zaman ilerledikçe ve süreç uzadıkça “kapıları kapatma” , “duvar örme” ve son günlerde Suriyelilere karşı artan nefret söylemleriyle “geri gönderme” biçimine dönüşmüştür. (Erbaş, 2019, s. 16) Suriyelileri geri gönderme bölgede yeni kaçışların olmayacağı anlamını taşımamaktadır. Başka ülkeler olsun geçmişteki deneyimlerimiz olsun “geri gidiniz” denildiğinde geri gidilemeyeceğini göstermiş ve göstermektedir. İnsanların geri dönmesi “yaşama yeniden başlama” anlamını taşır ve bu kimi zaman mağduriyeti beraberinde getirir.

Suriye'den Türkiye'ye gelen çoğu sayıda mülteci çadır kentlerde yaşamayı reddederek sınır kentleri öncelikli olmak üzere İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlerde hayatlarını sürdürmeye çalışmaktadır. Bu durum, kimi zaman Suriyeli mülteciler ve yerel halkı arasında yanlış anlaşılmalara neden olmakta sosyal uyum problemlerine ve huzursuzluklara yol açmaktadır. (Pınar Kemik, Mazlum Gözübüyük, 2019) Son yıllarda artan nefret söylemi ile beraber yerel halkın Suriyelilerin sosyal hayatın hemen her alanında olmasından şikâyetçi oldukları kamuoyuna sıkça yansıyan haberler arasındadır.

Türkiye'de göç, göçmen, mülteci, yabancı gibi sorunlar çoğunlukla Türk misafirperverliğiyle ya da konukseverliği ile anlatılmaya çalışılsa da göçün ortaya çıkardığı veya çıkaracağı sonuçların kentlerdeki yaşamı etkiler hale geldiği gözlemlenmektedir. Kimi zaman küçük ve orta ölçekli krizlerin yaşanmasına neden olduğu kimi zaman da çatışmalara evrildiği ve bu durumun konukseverlik-misafirperverlik düşüncesinin ötesine geçtiğini söylemek yanlış olmayacaktır. (Ünal, 2014, s. 86)

Suriyeliler ile ilgili 400 kişiyle Ankara'da bir anket yapılmıştır. Yapılan anket kaygıların üç alanda yoğunlaştığını ortaya koymuştur. Birinci sırada ekonomi, ikinci sırada asayiş ve üçüncü sırada sosyo-kültürel tehdit algısı yer almıştır. (Çoşkun Taştan, Salik Zeki Haklı, 2017, s. 11) Ekonomik kaygıların asayiş ile ilgili olan kaygıların

önünde olması Suriyelilerin Türkiye'nin ekonomik şartlarında kötüleşmeye neden olduğu algısını yaratmaktadır.

Resmi makamlardan yapılan açıklamalara göre sayıları 4 milyona yaklaşan Suriyelilerin Türkiye'de yaşıyor olması nedeniyle elbette bir takım sorunlar yaşanmaktadır. Lakin bu soruların çeşitli mecralarda iddia edildiği gibi büyük boyutta olmadığı, toplumun endişelendiği kadar büyük sorunlara yol açmadığını belirtmek gerek. Buradaki sorun bazı kişilerin günlük yaşamda karşılaştığı bireysel temelli sorunları toplumun geneline temsil etmeye çalışmalarından kaynaklanmaktadır. (Çoşkun Taştan, Salik Zeki Haklı, 2017, s. 33)

Türkiye toplumunun Suriye ile olan kültürel ilişkilerinde Müslümanlık önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye toplumunun Suriyelileri kabulünde savaştan, zulümden kaçan insanlara kucak açılması; din kardeşliği, misafirperverlik ve çok kültürlülük vurgusu insani ve kültürel değerlere yapılan vurgular hep ön planda olmuştur.

Türkiye toplumunun büyük çoğunluğu bir taraftan Suriyelilerin yaşadıkları dramı anladıklarını ve onlara her zaman destek olduklarını ifade ederken bir yandan da sınırimızın öte tarafında oluşturulan güvenli bölgelere Suriyelilerin ivedilikle yerleştirilmesini ve ülkelerine geri dönmeleri gerektiği görüşünde olduklarını her zaman dile getirmişlerdir. M. Murat Erdoğan bu konuyla ilgili "Türkiye'ye Kitleli Göçlerde Son ve Dev Dalga: Suriyeliler" adlı çalışmasında "Hem bölge içinde hem de bölge dışında istisnalar dışında Türkler Suriyelilerin ülkelerinde kalıcı olmalarından endişe ettiklerini sıklıkla dile getirmişlerdir" ifadelerine yer vermiştir.

Suriyeli sığınmacılar konusu sosyal, kültürel ve siyasi tartışmaların ötesinde dramatik ve insani bir sorundur. Buna rağmen gelişmiş batılı ülkeler sığınmacı konusunda kayıtsız kalmış ve kendilerini soruna dahil etmemeye çalışmışlardır. Suriyeli sığınmacılar Avrupa ile Türkiye arasında krize neden olmuştur. (Bostancı, 2017, s. 20) Suriye sorunu Türkiye için ilk etapta dış politika sorunuyken yaşanan yoğun göç iç politikada en çok konuşulan konulardan biri haline gelmiştir.

Mülteci meselesi, uluslararası kamuoyunu yakından ilgilendirmektedir. Yaşanan her türlü olumsuzluklara rağmen mültecileri ülkelerine kabul eden devletlerin,

mültecilerin korunmasına olan bağılıklarını devam ettirmeleri gereklilikse de, çok daha önemli bir gereklilik de göçlere neden olan devletlerin büyük kitlesel göçlere sebep olabilecek davranışlardan kaçınması ve tüm dünya ülkelerinin de bu anlamda caydırıcı bir görevi üstlenmesidir.

Devletler, farklı mülteci akınlarının yaşanmaması için önlemler almalı ve olası yaşanabilecek akınları nasıl önleyebilecekleri konusunda anlaşmaya varmalıdır. Birleşmiş Milletler ve çeşitli insan hakları organları aracılığıyla büyük kitlesel göçler devamlı izlenilmeli, ayrıca çatışma önleyici arabuluculuk, önleyici diplomasi girişimleri desteklenmeli ve insancıl hukukun kurallarına saygı gösterilmesi yoluyla çözümler elde edilmelidir. (İbrahim Kaya, Esra Yılmaz Eren, 2015, s. 67)

2.4. İdeoloji ve Medya

İdeoloji, gerçeği kodlama sistemidir. İdeolojiler dil ile birlikte yeniden inşa edilerek mesajlar iletmekte ve hegemonyanın devam etmesi sağlanmaktadır. İdeoloji çözümlenmesi yapabilmek için verilen mesajların yapılanma düzeyine inmek gerekir. (Devran, 2010) Medya ve iletişim alanlarında “ideoloji” kavramı önemli bir alan haline geldi. Medya, olayları yeni bir dille inşa etmekte, anlaşılır kılmakta, temsil ettiği ideolojiyi yeniden yapılandırarak kamuoyuna sunmaktadır. Habere konu olan olaylar, medyanın kullanıldığı söylemlerle farklı anlamlar kazanabilmektedir.

Medya, toplum üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Bu etki, medyaya gerçekleşen bir olaya yönelik durumu çarpıtma, olayı fazlasıyla dramatize etme, olayı olağan dışı gösterme, karşı tarafı öteki gibi gösterme, anlaşılabilir olmanın dışında kaos oluşturma gibi özellikler getirmiştir. Bunları gerçekleştirirken hareket merkezi ideolojik bakış açısıdır. (Abuzer Yeşil, Mehmet Ulaş, 2020) Topluma verilmek istenen mesaj belirlenmiştir ve amaca yönelik oluşturulan mesaj istendiği şekilde kurgulanarak hedef kitleye sunulmaktadır.

Medya ve ideoloji ilişkisine eleştirel yaklaşan düşünürler için, haber üretim aşamasında ideolojinin içeriğe ne derecede yansıdığı önemli bir sorunsaldır. Haberlerin büyük çoğunluğunun ideolojik görüş ile şekillendiğini savunan düşünürler, haberlerde

yer alan içeriklerin toplum üzerinde etkili olan erkin ideolojik yapısını yansıttığını, haberlerin doğru olmadığını savunmaktadırlar. (Abuzer Yeşil, Mehmet Ulaş, 2020)

Medyanın en önemli özelliği, kendi doğrusunu yeniden üreten bir anlayışla işlemedir. Toplum üzerinde herhangi bir konuda kitlelerin ne düşüneceğini, dilini ve söylemini biçimlendirerek oluşturmakta, haber metinlerinin anlamını kendi gerçeklik duygusuna dayandırarak belirli önermeler ve kalıplar sunmaktadır. (Yağlı, 2007) Baskın ideolojiye uygun meşrulaştırmalar gerçekleştirerek kendi söylem evrenini oluşturmaktadır.

Haberin söylemi üzerinden kitlelere ulaşan egemen söylem dil, metni oluşturan cümle yapıları, sözcük seçimleri üzerinden oluşturulur. Haberin sunumunda kullanılan sözcükler, olayın aktörlerinin sorgulanması ya da desteklenmesi sonucunu doğuracak şekilde seçilebilir. Seçilen sözcüklerin yergi içeren ya da övgü içeren sözcükler olması haberin söylemine etki ederek değiştirir. Haber metninde kullanılan pek çok kelimenin ideolojik anlamları vardır. Bilinen örnek olarak, aynı gruba nitelerken kullanılan militan, terörist, eşkıya, gerilla, özgürlük savaşçısı gibi tanımlamalar haber söyleminde birbirinden çok farklı olan ideolojik yaklaşımları ortaya koyar. (Arık, 2014) İdeoloji, gerçeğe karşılık tavrımız ise seçtiğimiz kelimeler de ideolojimizi ortaya koyan en önemli göstergelerdir. Söylem analizinde seçilen kelimeler, metinlerin ideolojisini ortaya koymaktadır. Seçilen kelimeler aynı zamanda durumun nasıl yansıtıldığını da göstermektedir.

Haber söyleminin analizi yapılırken; kurulan cümle yapıları, seçilen sözcükler önemlidir. Sözcükler kendi anlamlarının dışında farklı anlamlar yüklenerek haber metninin içeriğini girebilir. Söylem kavramı, anlamın dil içinde hareket etmesiyle ortaya çıkar. Ortaya çıkan bu anlamın belirli grupların ya da kişilerin çıkarlarını harekete geçirmesi de ideolojiyi ilgilendirmektedir. (Yağlı, 2007) Haberde kullanılan sözcük, cümle, kavram, paragraf, konu ve resim belli bir anlamla yüklüdür. Haberi, ideolojik kalıplara sokarak gerçeklikten uzaklaşmak sadece siyasal sistemin yapısıyla açıklanamaz aynı zamanda ekonomik bir güçtür.

Eleştirel yaklaşımın temel sorunsalları arasında yer alan ideoloji konusu “medyanın ideolojik bir güç olduğu” düşüncesinden yola çıkar. Medya ve ideoloji

ilişkinin konu edinen çalışmalarda, haber oluşum süreçlerinde ideolojinin yeniden inşası önemli bir sorunsal olarak değerlendirilmektedir. Haber yapısının ideolojik düşünceler çerçevesinde oluştuğunu savunan bu yaklaşıma göre meşrulaştırma çabalarıyla gerçekleştirilen ideolojik inşa süreci, haberin metninin adil, eşitlikçi ve akılcı olduğunu gösterme çabasıdır. (İbrahim Toruk, Rengim Sine, 2012)

İdeolojiler mücadelelerin, toplumsal eşitsizliğin ve farklı fikirlerin sonucunda ortaya çıkar ve en büyük destekçisi söylemdir. Baskın iktidar yapıları, etkin maddi güçler, medya patronları ve bunların siyasi yapılarla olan bağlantıları egemen söylemin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. (Gonca Bayraktar Durgun, Haluk Yaman, 2017) Dilin ideoloji ile birleştiği söylemde muhalefet ve iktidar temsilcilerinin beklentileri farklıdır. İktidar, konumunu muhafaza edebilmek için söylemi kullanırken; muhalefetin ise iktidarı yerinden etmek ve iktidar olabilmek için söylemi kullanır.

Yeni medya, ideolojinin önemli taşıyıcılarından biridir. Kitle iletişim araçları bireylere bilginin dağıtımını sağlayarak ideolojiyi yansıtmaktadır. Yeni medya, haber paylaşımında ve iletişimde özgürlüğü ön plana çıkarıyor gibi görünse de ideolojilerle kaplı düşünce sistemini hızla inşa ederek; özgürlüğü daha fazla kısıtlamaktadır. (Sucu, 2012) Medya, toplumu olan biten olaylardan haberdar ederken aslında kendi gerçeklik evrenini topluma dayatmakta ve okuyucular, dinleyiciler, izleyiciler üzerinde manipülasyona sebep olmaktadır.

2.5. Teun A. van Dijk 'ın eleştirel söylem çözümlemesi

Söylem analizi, uygulamalı dilbilim alanı ile sosyal bilimlerde kullanılan söylemleri dil bilimsel özellikler ile analiz eden nitel ve kuramsal bir yöntemdir. Anlama dayalı sonuçların açıklandığı söylem analizlerinde söylemlerin üretilmesine ve devamlılığının sürmesine fırsat tanıyan durumların, kuralların ya da yapıların ortaya çıkarılması hedeflenmektedir. (Kavut, 2021)

Söylem ve ideoloji varısındaki ilişki, sadece ideolojiden söyleme uzanan bir taraflı ilişki değildir. Söylemin ideolojinin devam etmesini sağlayan, kişisel ve toplumsal bilişsel şemaları-farkına varılarak ya da varılmadan etkileyen bir güce

sahiptir. Toplumsal-psikolojik, toplumsal-politik ve toplumsal-kültürel açıdan söylemin hangi sebepler doğrultusunda ve nasıl şekillendirildiği önem kazanmaktadır.

Söylem analizinde, haberde kullanılan dil ve kullanıldığı bağlam arasındaki ilişki incelenir ve anlamın değişkenliğine odaklanılır. Söylem analizi, anlamın değişkenliğini ve çeşitliliğini inceleyen bir sosyal göstergebilim olarak ele alınabilir. Disiplinler arası yapıya sahip olan söylem analizi tek bir teoriden meydana gelen veya bütünsel bir yaklaşım olmanın tersine heterojen nitel bir yöntemdir. (Günay, 2022)

Söylem analizi, haberlerin analiz edilmesinde kullanılan en yaygın ve en önemli yöntemlerdendir. Söylem analizinin önde gelen temsilcisi T.A. Van Dijk, haber metnindeki söylemsel yapının önemine vurgu yaparak haberin ideolojik bir yapı olarak değerlendirilmesi gerekliliğine dikkat çekmektedir. Haberi tür olarak değil de söylem olarak ele alan Teun van Dijk, haberin söyleminin toplumda var olan baskın söylemlerin bir uzantısı olarak görmektedir. Haber söyleminin baskın söylemlerden bağımsız olamayacağını ifade eden van Dijk, haberin söyleminin toplumdaki güç-iktidar sahibi kişilerden ve kuruluşlardan ayrı düşünülemediğini belirtir.

Van Dijk'in geliştirdiği söylem analizi yöntemi haber çözümlemeleri üzerine inşa edilmiştir. Haberde kullanılan başlıklar, haber girişleri, haberin fotoğrafları ya da haberin nasıl sunulacağı belirlenen bir karar aşamasının sonrasında ortaya çıkmaktadır. Güç-iktidar ilişkileri çerçevesinde alınan kararlar sonucunda olay haberleştirilerek okuyucunun bilgisine sunulur. (Günay, 2022, s. 49) Haber metnin söylediği ya da söyleyemediği şeyi anlayabilmek veya görebilmek için o metnin ilerisine gitmek gereklidir.

T. van Dijk'e göre haber söylemi makro ve mikro yapısal özelliklerden meydana gelen bir bütündür. Haber, oluşturulma süreci ve alımlanma süreciyle birlikte değerlendirilirse anlaşılabilir. Haber söyleminin mikro yapısı içinde olan sözcük seçimleri, toplumda var olan güç-iktidar sahibi söylemlerin uygulamaya dönüştükleri en vurucu yerdir. (Karaduman, 2017) Bununla ilgili çok bilinen bir örnek farklı düşüncelere göre birinin "özgürlük savaşçısı" veya "terörist" sıfatıyla kitle iletişim araçlarında sunulmasıdır.

Makro yapı analizi, söylemin neyle ilgili olduğunu ve haberi yazan kişinin ne amaçla haberi oluşturduğunu anlamak için yapılır. Haberin okuyucunun bilgisine sunulmasından sonra okuyucunun aklında kalan bilgilerin ne anlama geldiğini açıklar. Haberde kullanılan başlık ve spotlar haberin anlamsal çerçevesinin belirlenmesindeki en önemli unsurlardır. Mikro yapısal analiz ise sözcük seçimi ve haber retorliğini kapsar. Mikro yapısal analiz, bölümsel anlamları analiz etmektedir. Sözcükler anlamını, örtük ya da dolaylı anlam biçimlerini içermektedir. (Günay, 2022, s. 50) Bu şekilde haberi oluşturan kişinin ideolojisi doğrultusunda yapılan seçimin bir neticesi olduğu ve alımlayıcının da duruşunu belirleyen bir bilginin varlığının olduğu gösterilir.

Teun van Dijk'in eleştirel söylem analizi, haber metinlerinin içerisinde yer alan ideolojik unsurların belirlenen dilsel yapılar içerisine yerleştirildiği ve bunun üstü kapalı bir biçimde yapıldığını ifade ederken haber metninin içerisine gizlenmiş ideolojik unsurların eleştirel söylem analiziyle açığa çıkarılabileceğinin altını çizmektedir. (Günay, 2022, s. 48) Haber metninde kullanılan dilin eleştirel bir biçimde çözümlenmesi neticesinde haberin söyleminde kullanılan ideolojik unsurların ortaya çıkarılması taraflılığın nasıl yeniden üretildiğini de ortaya koyabilmektedir.

Haberin oluşum aşamalarına bakıldığında, söylemin oluşmasında haber kaynağı, haberin üretildiği kurum yapısı, gazetecinin mesleki deneyimi, geçtiği editöryel aşama, ekonomik ve politik konjonktür etkin bir rol oynamaktadır. Haber söylemi, çeşitli faktörlerin etkileşimi neticesinde meydana gelmektedir.

Söylem çözümlemesi, iletişim ile etkileşimde sosyal sorunların tespit edilmesi ve günlük olarak kanıtlanmasında, güçlü ve keskin yöntemler ortaya koyar. Cinsiyetçilik, ırkçılık, eşitsizlik, sınıf farklılığı, güç konuşma ve metinden daha fazlasını içermektedir. Söylem, bunların ideolojik olarak formülasyonlarında yeniden üretimlerinde, sosyal ve politik karar alma süreçlerinde ve yine bazı konuların temsili ve kurumsal olarak yönetilmesinde hayati rol oynar. (Karaduman, 2017, s. 44)

2.5.1. Hürriyet

Türkiye'nin 1945-1950 yılları arasında demokrasiye ve çok partili döneme geçiş süreci birçok alanda gelişmeleri ve yenilikleri de beraberinde getirmiştir. Gazetelerin

yayın politikasında gerçekleşen özgürleşme süreci beraberinde yeni gazetelerin de okuyucuyla buluşmasını sağlar. Sedat Simavi tarafından kurulan, içeriği ve basına getirdiği yeniliklerle 1 Mayıs 1948 tarihinde ilk sayısı yayınlanan Hürriyet gazetesi dönemin değişen rengini yansıtır. (Özkır, 2013)

Dönemin gazeteleri politikaya öncelik veren, siyasal içerikli sayfalardan oluşur. Hürriyet gazetesi yaşam, sağlık, eğlence, magazin, spor, çizgi roman gibi çeşitli alanların gazetede yer bulmasını sağlayarak politikanın öncelikli olduğu gazete yapısına denge getirir. Hürriyet gazetesinin kurucusu Sedat Simavi, bir açıklamasında *“Hürriyet’in tüm kuvveti kendi maddi imkânlarına dayanarak çıkabilmesindedir. Bundan sebep kimseyi gücendirmekten korkmayacak ve kimseyi memnun bırakmak endişesini gütmeyecektir”* diyerek, gazetenin gücünü nereden aldığını vurgulamıştır.

Hürriyet gazetesinin basına getirdiği yeni özelliklerden biri de yeni haber dilidir. Haberi uzun cümlelerle anlatmak yerine habere kısa yazma biçimini getiren Hürriyet, habere olan bakışı da değiştirmiş olur. (Özkır, 2013, s. 50) Sedat Simavi, yazılarını sade ifadelerle ve günlük yaşamın içinden gelen bir Türkçeye kaleme alır. Böylelikle çok ağır siyasal ve toplumsal olaylar halkın idrak edebileceği bir dille Hürriyet’te yer alır.

1953 senesinin Aralık ayında Sedat Simavi’nin hayatını kaybetmesinin ardından Hürriyet gazetesi oğulları Haldun ve Erol Simavi tarafından yönetilmeye başlanmıştır. Haldun ve Erol Simavi kardeşlerin yönetiminde gazete hem teknik hem de içerik olarak farklılaşmış, gelişmiş ve dönemsel şartlar ile beraber yeni alanlara yönelerek kurumsallaşma alanında adımlar atılmıştır. Hürriyet gazetesi yönetiminde ikinci değişiklik ise 1968 yılında yaşanmıştır. Gazetenin yönetiminden ayrılan Haldun Simavi, Hürriyet’in yönetimini tamamen kardeşi Erol Simavi’ye bırakmıştır.

Hürriyet gazetesi, basın tarihçisi olan Hıfzı Topuz’a göre Simavi döneminden bu yana Atatürk ilkeleri konusunda hassastır. Siyasi partilerin bu devrimler çevresinde birleşmesi gerektiğini ve seçim politikalarına alet edilmemesi gerektiğini savunurken yayınlarını da bu bağlamda gerçekleştirmektedir.

Hürriyet gazetesi yönetim koltuğunda bir sonraki değişiklik 1994 yılında gerçekleşmiştir. 1979 yılında Milliyet gazetesini alarak basın hayatına giren Aydın

Doğan, 1994 yılında Türkiye'nin en önemli gazeteleri içerisinde bulunan ve basın amiral gemisi sıfatını taşıyan Hürriyet gazetesini satın alır.

Aydın Doğan isminin Türkiye medyasına girişi Türkiye'de medya mülkiyet tarihinde önemli bir kilometre taşı olmuştur. 1979 yılında Milliyet gazetesinin yüzde 25'lik hissesini alarak medya sektörüne adım atan Aydın Doğan, Türk medyasında uzun süre medyada kalan ve basın sektörüne Babıali dışından giren ilk iş insanı olmuştur. (Kuyucu, 2018, s. 85) Aydın Doğan'ın kariyerine bakıldığında Hürriyet'in önceki sahiplerinin aksine köken olarak gazeteci bir aileden gelmiyor olması aile gazeteciliğinden sermaye gazeteciliğine geçişin sürecini oluşturmuştur.

Türkiye'nin her daim tartışılan konuları içinde olan "Laiklik" konusu Hürriyet gazetesinin genel yayın politikası içerisinde devamlılığını koruyan bir yere sahiptir. Dönemin siyasi şartlarıyla ilintili biçimde dozajı kimi zaman artmakta kimi zaman azalmaktadır. 28 Şubat Postmodern darbe süreci Aydın Doğan döneminde, laiklik vurgusunu net bir şekilde öne çıkardı. (Özkır, 2013, s. 85) Hürriyet gazetesi, devletin laik niteliğini tehdit ettiği gerekçesiyle bu sürece karşı gelmiş, genel yayın politikasını da bu kapsamda düzenlemiştir.

Arşiv incelendiğinde, Hürriyet gazetesinin tarihi boyunca bazı siyasi partiler ve siyasetçiler ile ilişkilendirildiği rahatlıkla görülebilmektedir. Kimisine göre Hürriyet gazetesi, İsmet İnönü'nün ya da Adnan Menderes'in gazetesi, kimisine göre Süleyman Demirel'in ya da Turgut Özal'ın gazetesi kimisine göre de Deniz Baykal'ın veya Recep Tayyip Erdoğan'ın gazetesidir.

Hürriyet gazetesinin bir dönem sahibi olan Aydın Doğan Hürriyet'in kimliğini ilgilendirecek mahiyette açıklamalarda bulunmuştur. Doğan'ın gazete dağıtımındaki kriteri "*Ülkenin bölünmez bütünlüğüne karşı yayın yapmamak ve anayasa ile cumhuriyetin temel ilkelerine bağlılıktır.*" Aydın Doğan yaptığı başka bir açıklamada "*Milliyet biraz solda, Hürriyet ise daha çok devlet gazetesidir*" ifadelerine yer vermiştir. (Özkır Y. D., 2013, s. 58-59-60)

Hürriyet gazetesinin yönetiminde son değişiklik 2018 yılında gerçekleşmiştir. Doğan Medya, 1979 senesinde giriş yaptığı medya işletmeciliğini 2018 senesine kadar

sürdürmüş ve Türkiye'nin en büyük medya holdingi olmuştur. 2018 yılının ilk çeyreğinde Doğan Medya Grubunun Demirören Grubuna satılması ile birlikte medyada önemli bir küçülmeye giden Aydın Doğan, böylelikle sektördeki 39 yıllık varlığına da son noktayı koymuştur. (Kuyucu, 2018, s. 85)

Hürriyet gazetesi için Demirören Grubuna satılmadan önceki döneme kadar kimlik tanımlaması yapılırken; iki unsurun baskın biçimde yerleşik olduğu ifade edilebilir. İlki Atatürk Milliyetçiliği ve Laiklik etrafında şekillenmektedir. İkincisi de Batılılaşma yönünde kültürel modernleşmeyi benimsemesidir. (Medyaajans, 2022) Türkiye'nin en çok okunan gazetelerinden biri olan Hürriyet gazetesinin tirajı 185 bindir.

2.5.2. Birgün

Birgün, Türkiye'de 14 Nisan 2004 yılında yayın hayatına başlayan İstanbul merkezli günlük olarak yayımlanan ulusal bir gazetedir. Birgün gazetesinin sahibi Birgün Yayıncılık ve İletişim Ticaret A.Ş.'dir. Birgün gazetesi birçok ortaktan toplanan paralarla kurulmuştur. (neoldu, 2022) 2013 yılında yaşanan Gezi Eylemleri akabinde gazetenin tirajı üç kat artarak bir dönem 25 bine kadar ulaşmıştır.

Birgün gazetesine siyasi açıdan bakıldığında tek tip bir görünüm vardır. İktidarda olanın tam karşısında olan, haber içeriklerini ağırlıklı olarak muhalif dille besleyen, köşe yazılarında politik kararları sert bir dille eleştiren ve politik haberlere sıkça yer veren bir yaklaşım mevcuttur. (Yüksel, 2022)

Kurulduğu 2004 senesinde Birgün gazetesi Yönetim Kurulu Başkanı olan ve görevini halen sürdüren İbrahim Aydın, yaptığı bir konuşmasında “*Gazete çıkartalım diye yola çıktığımızda, negatif yorum yapanlar oldu. Bu işin gitmeyeceğini söyleyenler de oldu ama on beşinci yılımıza girdik.*” İfadelerine yer vermiş. (neoldu, 2022)

Çağdaş Gazeteciler Derneği (ÇGD) Genel Başkanı Doğan Tılıç, ÇGD Bursa Şubesinin yayın organı olan Çağdaş'ın 2003 yılı Ekim sayısında Birgün gazetesi ile ilgili yazdığı yazıda “*Birgün gazetesi hiçbir zaman suya sabuna dokunmayan, sermayeden yana belli bir yorumu dayatan bir gazete olmayacak. Birgün gazetesi, her*

şeyden evvel toplumsal muhalefet dalgasının sesi olmayı amaçlamaktadır. Toplumsal muhalefet kesimleri; işçiler, gençler, öğrenciler, öğretmenler, kadınlar, profesyoneller, çevreciler onun asıl hedef kitlesidir.” İfadelerine yer vermiştir. (Tılıç, 2022)

14 Nisan 2022 yılı itibariyle yayın hayatında 18.yılımı geride bırakan Birgün gazetesi, kuruluş yıldönümü münasebetiyle paylaştığı dayanışma mesajında *“Siyasal ya da ekonomik hiçbir merkeze bağımlı olmayan; bağımsız, özgürlüklerden ve demokrasiden taviz vermeyen, her zaman emekten taraf, daha adil bir dünyanın mümkün olduğuna inanan bir gazete olduk.”* ifadelerine yer verdi. (Sol, 2022)

Birgün gazetesi kurulduğu 2004 yılından bu yana *“Birgün patronsuzdur ama sahipsiz değildir”* sloganıyla ulusal gazeteler arasındaki yayın hayatını sürdürmektedir. Birgün gazetesinin finans kaynağı tek bir kişi olmayıp; gerek sendikalar gerekse meslek odaları vasıtasıyla gazetenin mali yapısı inşa edilmektedir. (Yüksel, 2022, s. 515) Yayıncılık hayatına 2004 yılında başlayan. Birgün gazetesinin tirajı 5 bindir. (Medyaajans, 2022)

III. BÖLÜM

HÜRRIYET VE BİRGÜN GAZETELERİNDE SURIYELİ SİĞINMACI HABERLERİNİN ANALİZİ

3.1. Araştırmanın Sorusu

Çalışmanın araştırma sorusunu, çalışmaya konu olan ulusal günlük gazetelerin yayın politikalarının haberin veriliş şekline nasıl yansıdığı oluşturmaktadır. Bu farklı bakış açıları göz önünde bulundurularak gerçeğin yeniden nasıl üretildiği yapılan analizlerle ortaya konulmuş; gazetelerin yayın politikalarındaki farklılıkların haberin veriliş şekline nasıl etki ettiğine odaklanılmıştır. Hürriyet ve Birgün gazetelerinin kitle gazeteleri olmaları ve belirgin bir şekilde ideolojik eğilim taşıyor olmaları gazetelerin örneklem olarak seçilmesinde etkili olmuştur.

3.2. Araştırmanın Amaç ve Önemi

Yapılan bu çalışmada, Türkiye'nin ekonomik, siyasi, toplumsal güvenlik ve temel hizmetler gündemini meşgul eden, uluslararası ilişkileri etkileyen Suriyeli sığınmacıların Hürriyet ve Birgün gazetelerinde nasıl temsil edildiği analiz edilmektedir. Suriyeli sığınmacıların sürekli, kötü olaylarla medyada yer bulması Suriyelilerin toplumda sorun çıkarıcı, problem yaratan kişiler olduğu yönünde bir algı oluşturmaktadır. Bu durum hem Suriyeli sığınmacıların uyum sürecini olumsuz etkilemekte hem de toplumsal barışı tehdit etmektedir. Bu çalışmada Hürriyet ve Birgün gazetelerinin toplumda var olan etnik ön yargıların yanında, ötekileştirme ve nefret dili üretmede ne kadar etkili olduğu kanıtlanmaya çalışılmış; ayrımcılığa sebebiyet veren haberlere odaklanılmıştır. Sonuç olarak Suriyeli sığınmacıları konu edinen haber içeriklerindeki temsil biçimleri ve egemen söylemlerin; Suriyeli sığınmacıların uyum sürecine negatif etki ettiği gözlenmiştir.

3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada, Birgün ve Hürriyet gazeteleri örneklem olarak seçilmiş; 2014 yılında Suriyeli sığınmacıları konu edinerek yayınlanan haberler analiz edilmiştir. Analiz edilen haberler için Milli Kütüphanede ve Türk Tarih Kurumunda bulunan basılı gazete arşivlerinden yararlanılmıştır. Suriyeli sığınmacıların ötekileştirilmesi sorunu odak noktası kabul edilmiştir. Bu soruna uygun olarak gazetelerin manşetlerinde yer bulan haberler ele alınmış, Hürriyet gazetesinden 16 haber, Birgün gazetesinden 13 haber olmak üzere toplamda 29 haber analiz edilmeye uygun görülmüştür. Analiz edilen haberlerde Suriyeli sığınmacıların toplumsal eşitsizlikler ekseninde nasıl ötekileştirildiği kullanılan başlıklar, haber girişleri, haberin fotoğrafları ya da haberin nasıl sunulduğu gibi çeşitli sınıflandırmalar ve ayrıştırmalarla saptanmaya çalışılmıştır.

Örneklemedeki haberler ve 2014 yılı, Türkiye'nin içinde bulunduğu şartlar ve gündemin oluşturduğu atmosfer göz önünde bulundurularak seçilmiş ve değerlendirilmiştir. Irak ve Şam İslam Devleti 2014 yılında Suriye'nin bir kısmını ele geçirmiş ve 2014'te Türkiye'ye çok yoğun göç yaşanmıştır. Bu dönemde, Hürriyet ve Birgün gazetelerinde negatif söylemleri ön plana çıkaran haberler araştırmanın amacına uygun olarak seçilmiştir.

3.4. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada haber metinlerinin analizi için, Teun A. van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi modeli kullanılmıştır. Eleştirel söylem analizi, haber içeriklerinde yer alan söylemlerdeki egemen ideolojik anlamlar ve bu anlamların hangi güç odaklarının lehine işlediğini açığa çıkarmaya olanak sağlamakta ve sosyal problemleri ele almaktadır. T. van Dijk'e göre haber söylemi makro ve mikro yapısal özelliklerden meydana gelen bir bütündür. Makro yapı analizi, söylemin neyle ilgili olduğunu ve haberi yazan kişinin ne amaçla haberi oluşturduğunu anlamak için yapılır. Mikro yapısal analiz, bölümsel anlamları analiz etmektedir. Sözcükler anlamını, örtük ya da dolaylı anlam biçimlerini içermektedir.

Bu çalışmada, haberlerde kullanılan başlık ve spotlar haberin anlamsal çerçevesinin belirlenmesinde ki en önemli unsurlardır. Kullanılan dil ve yapılan tasvirler eleştirel

söylem analizi yöntemi kullanılarak bulgular elde edilmeye çalışılmıştır. İncelenen gazetelerde Suriyeli sığınmacılara yönelik negatif söylemler haber konularına göre kategorize edilmiş; sınır güvenliği ve toplumsal huzuru tehdit eden, ekonomik kaygı yaratan, eşitsizlik vurgusu yapan, geleceğe yönelik kaygı oluşturan haberler olarak belirlenmiştir. Haberin oluşum aşamalarına bakıldığında, söylemin oluşmasında haberin üretildiği kurum yapısı, Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik ve politik konjonktür etkin bir rol oynamaktadır.

3.5. Hürriyet Gazetesi'nde Suriyeli Mülteci Haberleri

3.5.1. 10 Ocak gazetesi

Resim 1: Hürriyet, 10.01.2014

Hürriyet gazetesi, 10 Ocak 2014 tarihli “*Suriye’de çatışmalar şiddetlenince Türkiye’ye kaçış arttı*” başlıklı haberde, Suriye’de uzun süredir yaşanan iç karışıklığın şiddetini arttırması ile beraber Suriyelilerin Türkiye sınırına yığılmaları haberleştirilmiştir. Başlıkta kullanılan “kaçış” tanımlaması ile Türkiye sınırında bir kaos, bir karmaşa yaşandığının mesajı verilmiş; kamuoyunda oluşan “sınırdaki tehlike” söylemleri desteklenmiştir. Medyada sıkça kullanılan sınırdaki yığın insan görüntüleri bu haberde de Türkiye sınırında tehdit algısını güçlendiren bir fotoğraf olarak kullanılmış; Suriye’de çatışmaların şiddetini arttırması ile beraber mecburi bir kaçışın yaşandığı örtülü olarak ifade edilmiştir. “*Şanlıurfa’nın Akçakale ilçesine dört günde 3 bin Suriyeli sığındı*” bilgisi alt başlıkla ön plana çıkarılmıştır. Burada yapılan tanımlamalar ile hem Türkiye’nin mağdur Suriyeli sığınmacılara kucak açtığı, güçlü bir devlet olduğu söylemlerine vurgu yapılmış; hem de çok kısa sürede Türkiye’ye çok

fazla Suriyelinin giriş yaptığının altı çizilmiştir. Bu da sınırda kontrolsüzlük söylemlerini pekiştirmiştir.

3.5.2. 15 Ocak gazetesi

Resim 2: Hürriyet, 15.01.2014

Hürriyet gazetesinin 15 Ocak 2014 tarihli “*Yalın ayak yaşam savaşı*” başlıklı haberinde, Ankara Dikmen Vadisi’nde barakalarda yaşayan Suriyeli sığınmacılar haberleştirilmiştir. Suriyeli sığınmacıların zor koşullar altında hayatlarını sürdürmeye çalıştığı bilgisi, haberin görselinde çöpten bir şeyler toplayan Suriyelilerin fotoğrafı ile servis edilmiş; Suriyelilerin yaşadığı mağduriyete vurgu yapılmıştır. Yine, “*Yaşam savaşı*” tanımlamasına haberin bütününde sık sık yer verilmiş; Suriyeli sığınmacılara karşı oluşan acıma ve merhamet duygusu söylemleri kamuoyunda pekiştirilmiştir. Haberin sür manşetinde ise “*Başkent’e sığınan Suriyeli mülteciler, Dikmen Vadisinde kurdukları derme çatma barakalarda yaşam savaşı veriyor*” ifadeleri yer almıştır. Suriyeli sığınmacıların kaderine terk edildiği üstü örtülü bir şekilde ima edilmiş ve bu durum eleştirilmiştir. Suriyelilerin kontrolsüz bir şekilde başkent sokaklarına dağıldığına ve kendilerine yaşam alanı oluşturduklarına dair bir haber yapısı oluşturulmuş; yaşanan bu durumun sosyal yaşamı olumsuz etkilediği ön plana çıkarılmıştır. Haberin bütününde ise Suriyelilerin sosyal sorunların kaynağı olduğunu pekiştiren bir dil kullanılmıştır.

3.5.3. 29 Ocak gazetesi

Resim 3: Hürriyet, 29.01.2014

Hürriyet gazetesi 29 Ocak 2014 tarihli “*Çardakta sefil hayat*” başlıklı haberinde, Suriyeli sığınmacıların en temel ihtiyaçlarından biri olan barınma sorununa dikkat çekmiştir. Birçok Suriyelinin bir arada yaşadığı söylemleri medyada sık sık gündem olmuş; yerel halkın bu durumdan rahatsızlık duyduğunu ifade eden açıklamalar kamuoyunda ön plana çıkarılmıştır. “*Sefil hayat*” tanımlaması ile 5 aydır parkın içinde yaşayan Suriyeli ailenin olumsuz yaşam koşullarına vurgu yapılmış; aile reisinin sık sık yetkilere seslendiği ifadeler ön plana çıkarılmıştır. “*Suriyeliler yaşam mücadelesi veriyor*” , “*Kendilerini korumaya çalışıyor*” , “*Beklediklerini bulamadılar*” tanımlamaları, Suriyeli sığınmacılara uluslararası anlaşmalar ile tanınmış haklar çerçevesinde muamele edilmediğinin mesajını vermiş; yaşadıkları durum örtülü bir biçimde eleştirilmiştir. Medyada sıkça yer bulan dil bilmeyen, barınacak yeri olmayan, işi olmayan birçok Suriyeli sığınmacı olduğu söylemleri bu haber ile desteklenmiş; Suriyeliler “ötekiler” şeklinde haberin söylemine yerleştirilmiştir.

3.5.4. 17 Şubat gazetesi

Resim 4: Hürriyet,17.02.2014

Hürriyet gazetesi 17 Şubat 2014 tarihli *“Suriyeli kadın ticaretine hayır eylemi”* başlıklı haberinde; geçim sıkıntısı, barınma ve güvenlik sorunları gibi çeşitli nedenlerle fuhuş yapmaya zorlanan, evlenmek durumunda bırakılan Suriyeli kadınların durumunu protesto eden bir grubu haberleştirmiştir. Habere atılan başlık, eylemin yapılma amacı iyi niyetli bir yaklaşımı benimsese de *“Türkiye’de evli olan erkeklerin Suriyeli kadınlar ile eşlerinden gizli bir şekilde evlendiği”*, *“durumu kabul etmeyen eşlerine şiddet uyguladığı”* bilgileri haberde ön plana çıkarılmış, aile içinde yaşanan sorunların sebebinin Suriyeli kadınlar olduğu söylemleri meşrulaştırılmıştır. Suriyeli kadınların Türkiye’deki aile yapısını tehdit ettiği algısı habere örtülü bir şekilde yerleştirilmiştir. Suriyeli kadınların birçoğunun eşini, ailesini savaşta kaybettiği; dilini, kültürünü bilmediği bir ülkede hayata tutunabilmek için fuhuş yapmaya ya da evlenmeye zorlandığı bilgileri haberde göz ardı edilmiştir.

3.5.5. 18 Mart gazetesi

Resim 5: Hürriyet,18.03.2014

Hürriyet gazetesi, 18 Mart 2014 tarihli “*Suriyelilere Tayyip Ekmeği*” başlıklı haberde, Türkiyeli girişimciler ile Suriyeli girişimcinin ortaklığı ile kurulan firma tarafından Suriyeli sığınmacılara ekmeğin üretilmesinin bilgisini haberleştirmiştir. O dönemin Başbakanı bugünün Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, Suriyeli sığınmacılar konusundaki politikaları muhalefet ve muhalif medya tarafından zaman zaman sert şekilde eleştirilirken; haberde kullanılan başlık, cumhurbaşkanının adını çağrıştıracak şekilde tırnak içine alınarak vurgulanmış; kamuoyunda Erdoğan'ın Suriyeli sığınmacıları sahiplendiği algısı desteklenmiştir. Haber metninde “*Ekmeğin 'Tayyip' markası ile Hatay, Gaziantep, Kahramanmaraş ve Osmaniye'de yaşayan Suriyelilerin tüketimine sunulacak*” bilgisi ön plana çıkarılmıştır. Ekmeğin özellikle Suriyeli sığınmacı sayısının yerel halkın sayısı ile neredeyse eşitlendiği iddiaları ile gündeme gelen Gaziantep ve Hatay illerinde dağıtılacak olması Suriyeli artan nüfusun, bölgede tehdit algısı oluşturduğu söylemlerini desteklemiştir.

3.5.6. 9 Mayıs gazetesi

Resim 6: Hürriyet, 09.05.2014

Hürriyet gazetesinde 9 Mayıs 2014 tarihli “*Korkutan Gerilim*” başlığı ile verilen haberde, Ankara'nın Altındağ ilçesinde bir çocuğun bir grup Suriyeli tarafından dövüldüğü ve sonrasında ilçede yaşanan asayiş olayları haberleştirilmiştir. “*Korkutan Gerilim*” ifadesi, ilçede tehlikeli ve tehdit içeren bir durum olduğu, yerel halk ile Suriyelilerin arasında çatışmaların yaşandığını ön plana çıkarmak için kullanılmıştır. Haberde, Suriyelilere ait evlerin taşlandığı, bir evin ateşe verildiği, polisin mahalleyi ablukaya aldığı bilgileri ön plana çıkarılarak Suriyelilerin ilçede kaos ortamı oluşturduğu, huzursuzluk yarattığı söylemleri desteklenmiştir. Haberin devamında yerel halkın açıklamalarına yer verilirken Suriyelilerin değerlendirilmelerine yer verilmemiş Suriyeliler “öteki” olarak sunulmuştur. Yetkili bir kişi tarafından yapılan “*çoğunun kaydı yok*” , “*kayıt dışı çalışıyorlar*” , “*yıkılacak evlerde yaşıyorlar*” açıklamaları ön plana çıkarılmış, gerilimin sebebinin Suriyeliler olduğu söylemleri meşrulaştırılmıştır. Suriyeli sığınmacıların evleri ateşe verilip, taşlandığı halde yerel halktan kimsenin gözaltına alınmaması ise toplumsal eşitsizliğin göstergesidir.

3.5.7. 10 Mayıs gazetesi

Resim 7: Hürriyet, 10.05.2014

Hürriyet gazetesi, 10 Mayıs 2014 tarihli “Suriye Sokağı” başlıklı haberde, 9 Mayıs 2014 tarihinde Ankara’nın Altındağ ilçesinde Suriyeliler ile yerel halk arasında başlayan gerilimi ve gelişmeleri manşetine taşımıştır. Suriyeliler ve yerel halk arasında başlayan olayların akabinde polisin mahallede geniş güvenlik önlemleri aldığı, gün içerisinde Suriyeliler ve yerel halk arasında bıçaklı kavga yaşandığı bilgileri verilmiş; Suriyeli sığınmacıların sorun yaratan, olay çıkaran ve ülkede huzursuzluk yaratan kişiler olduğu algısı güçlendirilmiştir. “Suriye Sokağı” , “Film seti değil” tanımlamaları ile Suriyelilerin sokağı işgal ettiği imasını haberde ön plana çıkarılmış; eli silahında olan bir polis fotoğrafı kullanılarak; mahallede bir kaos ortamı olduğu söylemleri desteklenmiştir. Haberin devamında “Mahalleli eylem yaptı”, “Suriyelilerin gitmesi için imza toplandı”, “Suriyeliler rahatsız ediyor” açıklamaları yer almış; Türkiye halkının Suriyeli sığınmacılardan rahatsızlık duyduğu söylemleri meşrulaştırılmıştır. Haberin bir bölümünde Suriyelilerin “Biz savaştan kaçtık; yeni bir savaşa girmek istemiyoruz. Sadece, geçim savaşı veriyoruz.” açıklamalarına yer verilerek; Suriyeli sığınmacıların yaşadığı mağduriyet hatırlatılmış; Suriyelilere yönelik oluşan acıma ve merhamet duyguları pekiştirilmiştir.

3.5.8. 27 Haziran gazetesi

Resim 8: Hürriyet, 27.06.2014

Hürriyet gazetesi, 27 Haziran 2014 tarihli “*Sefiller*” başlıklı haberinde, İstanbul Fikirtepe’de kentsel dönüşüm sürecinde yıkılan ve terk edilen evlere Suriyeli sığınmacıların yerleştiği bilgisini haberleştirmiştir. Haberin kurgusu, Suriyeli sığınmacıların barınma sorunu üzerine inşa edilmiştir. “*Sefiller*” tanımlaması ile Suriyelilerin olumsuz yaşam koşullarına dikkat çekilmiş; yıkık dökük, kapısı ve camları olmayan bir bina fotoğrafı ile bu söylemler desteklenmiştir. “*Suriyeliler Fikirtepe’ye akın etti*” cümlesinde kullanılan “*akın*” kelimesi tehdit algısı oluştururken; boşaltılan evlerin Suriyeli sığınmacılar tarafından istila edildiğinin mesajını vermiştir. “*Çocuklar dileniyor*” , “*Aylardır yıkanmıyorlar*” ifadeleri, Suriyelilere karşı oluşan olumsuz söylemleri pekiştirmiş, mahallede salgın hastalık yaşanabileceği endişesini ön plana çıkarmıştır. Suriyelilerin göç etmesine sebep olan, onları yoksullaştıran savaş ise haberde yok sayılmıştır. Yüzleri buzlanmamış olan çocuk fotoğraflarına haberde yer verilmiş; çocukların ailesinden izin alındığına dair herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Hürriyet’in, Suriyelilerin barınma sorununu gündeme getirmesi iyi niyetli bir yaklaşımı benimsese de haberde kullanılan tanımlamalar Suriyelileri “öteki” olarak sunmuştur.

3.5.9. 11 Temmuz gazetesi

Resim 9: Hürriyet, 11.07.2014

Hürriyet gazetesi, 11 Temmuz 2014 tarihli “Mülteci için sopa vakti” başlıklı haberde, ramazan ayında iftar çadırından yemek almak isteyen Suriyeli bir gruba sopa ile gerçekleştirilen saldırıyı haberleştirilmiştir. “Mülteci için sopa vakti” cümlesi, Suriyelilere karşı oluşan “öteki” söylemini pekiştirerek; anlatı ile normalleştirilmiştir. Haberde saldırıyı gerçekleştiren kişinin belediye çalışanı olduğu bilgisi verilmiş; Suriyeliler ile olan kültürel ilişkilerde din kardeşliği vurgusu yapan iktidar “iftar çadırında yapılan insanlık aybı” ifadeleri ile örtülü olarak eleştirilmiştir. “Bir kap yemek isteği” , “çocukların korku dolu bakışları” gibi ifadeler üzerinden Suriyeli sığınmacılara karşı merhamet ve acıma duyguları ön plana çıkarılmıştır. “Ulus’taki Hacı Bayram Cami’nin yanına kurulan iftar çadırı” alt başlığı ile iftar çadırının caminin yanında kurulduğu bilgisine vurgu yapılmış; Suriyelilere yapılan sopalı saldırının Ramazan ruhuyla örtüşmediğinin mesajı verilmiştir.

3.5.10. 17 Temmuz gazetesi

Resim 10: Hürriyet, 17.07.2014

Hürriyet gazetesinin, 17 Temmuz 2014 tarihli “*Haraççı Terörü*” başlıklı haberinde, Adana’da Suriyeli esnaflardan haraç istendiği iddiaları ve sonrasında yerel halk ile Suriyeliler arasında yaşanan gerginlik haberleştirilmiştir. “*Haraççı Terörü*” tanımlaması saldırı ve şiddete karşılık kullanılmış, Suriyeli esnaflardan hak edilmeyen bir kazanç talebinde bulunulduğu ima edilmiştir. “*Adana’daki Halep*” tanımlaması ile Suriyeli sığınmacı sayısının Türkiye’de çok fazla olduğu söylemleri desteklenmiş; nüfuslarının Türkiye için tehdit oluşturduğu mesajı verilmiştir. “*Mirzaçelebi mahallesinin adı Halep olmuş*” , “*halk ve esnaf Suriyelilerin ekmeklerine ortak olmasından rahatsız*”, “*bizim gibi vergi ödesinler*”, “*Suriyelilere zarar veren esnaf ve halk değil bir grup işsiz genç*” cümleleri, Suriyelileri “biz” ve “ötekiler” olarak haberin merkezine koymuştur. Suriyeli esnaflar, ekonomik sıkıntıların nedeni olarak öne çıkarılmış; yerel halkın kazancının azalmasına neden olduğu ima edilmiştir. Suriyeli sığınmacıların “*Suriyeli esnaftan haraç toplamaya başladılar*”, “*şikâyet edilip, gözaltına alınanlar serbest bırakılıyor*” açıklamalarına yer verilerek; Suriyelilerin kendilerini güvende hissetmedikleri örtülü bir biçimde öne çıkarılmıştır.

3.5.11. 4 Ağustos gazetesi

Resim 11: Hürriyet, 04.08.2014

Hürriyet gazetesinin, 4 Ağustos 2014 tarihli “*Mahalle karıştı*” başlıklı haberinde Ankara’nın Altındağ ilçesinde yaşayan bir grup Suriyelinin bir genci dövdüğü iddiaları üzerine ilçede yaşanan asayiş olayları haberleştirilmiştir. “*Mahalle Karıştı*” tanımlaması burada kaosa ve tehlikeye karşılık gelen bir anlatı çerçevesinde sunulmuş, Suriyelilerin Türkiye’de huzursuzluk yarattığı yönündeki söylemler desteklenmiştir. “*Suriyelilerin yaşadığı binayı taşladılar*” ifadesi, haberin söyleminde Suriyelileri çatışmaya sebep olan “öteki” olarak çerçevelemiştir. Mahalleye çok sayıda polisin geldiği, uzun süre olayların yatıştırılmaya çalışıldığı bilgileri verilerek; yerel halk ile Suriyeliler arasında yaşanan çatışmaların tehlikeli boyutlara ulaştığı ima edilmiştir. Haberin görselinde, çok sayıda polisin ve vatandaşın olduğu bir fotoğraf “*Daha önce de olay yaşandı*” ifadeleri ile servis edilmiş yerel halk ile Suriyeliler arasında sık sık gerilim olduğu, Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de istenmediği yönündeki söylemler meşrulaştırılmıştır. Suriyeli sığınmacıların dilencilik, taciz, kavga gibi çeşitli olaylarla kamuoyunda sık sık gündem olması, sosyal medya platformlarında “misafirlik” sürelerinin çok uzadığı yönündeki söylemler, Suriyelilere karşı gün geçtikçe zenofobik bir tutum oluşmasını tetiklemiştir. Yerel halk arasında yaşansa sorun olmayacak olayların Suriyeliler ile yaşandığında şiddetli çatışmalara dönüşmesi “biz” ve “ötekiler” tanımlamasının yerel halk arasında meşrulaştığının göstergesidir.

3.5.12. 8 Eylül gazetesi

Resim 12: Hürriyet, 08.09.2014

Hürriyet gazetesi, 8 Eylül 2014 tarihli “30 Bin Suriyeli bebek doğdu” başlıklı haberinde Türkiye’de 3 yılda ne kadar Suriyeli bebek doğdu bilgisini haberleştirmiştir. “Suriyeli bebek” tanımlaması, haberi ötekileştiren bir söylemin çatısı altına inşa etmiştir. “3 yılda 30 bini aştı” , “tüm Türkiye’ye dağıldılar” , “üstelik bunlar kayda geçirilenler” ifadeleri, Suriyeli mülteci sayılarının tam olarak bilinmediği, nüfuslarının kontrolsüz ve tehlikeli bir şekilde artış gösterdiği yönündeki söylemleri desteklemiştir. Yine yetkili kurumlar tarafından Suriyeli sığınmacı kayıtlarının doğru bir şekilde tutulmadığı üstü örtülü bir biçimde eleştirilmiştir. Haberde, 7 çocuğu ile Suriye’den gelen bir çiftin Türkiye’de 8. Çocuklarının dünyaya geldiği bilgisi ön plana çıkarılmış; hızla artan Suriyeli nüfusunun yakın zamanda Türkiye’nin demografik yapısını değiştireceği, Suriyeli sığınmacı sayısının birçok ilde yerel halk nüfusu ile eşitlendiği yönündeki söylemler desteklenmiş; bu bakış açısı meşrulaştırılmıştır.

3.5.13. 28 Eylül gazetesi

Resim 13: Hürriyet, 28.09.2014

Hürriyet gazetesi, 28 Eylül 2014 tarihli “*Suriyeli çok, ev yok*” başlıklı haberinde, Suriyeli sığınmacıların ev taleplerinin kira artışına neden olduğu söylemlerini haberleştirmiştir. “*Suriyeli çok, ev yok*” başlığı, Suriyelileri sorunun merkezine koymuş, ev kiralarda yaşanan artışın sorumlusunun Suriyeli sığınmacılar olduğu söylemleri desteklenmiştir. “*Suriyeli mülteciler, ev talebinde patlamaya yol açtı*” , “*kiralık ev bulmak zorlaştı, “kira fiyatlarında yüzde yüz artış yaşandı”* gibi ifadeler ön plana çıkarılarak; yerel halkın yaşadığı ekonomik sorunların kaynağının Suriyeli sığınmacılar olduğuna işaret edilmiştir. Öğrenci ve memur tayinlerinin de kira artışlarına neden olduğu üstü örtük bir biçimde ima edilmiş fakat özellikle Suriyeli sığınmacıların sayılarının çok olduğu şehirlerdeki yüksek kira bedellerine vurgu yapılmıştır. Aynı anda üç beş Suriyeli aileye evlerini ederinden çok daha fazlaya kiraya veren ev sahipleri hiç eleştirilmemiş, Suriyeliler haberin söyleminde ayrıştırılarak “ötekiler” olarak sunulmuştur.

3.5.14. 10 Ekim gazetesi

Resim 14: Hürriyet, 10.10.2014

Hürriyet gazetesinin 10 Ekim 2014 tarihli “*Suriyeli dilenciler, tabanlara kuvvet*” başlıklı haberinde, trafikte dilenen Suriyelilere yapılan polis müdahalesi haberleştirilmiştir. Başlıkta ön plana çıkarılan “Suriyeli dilenciler” vurgusu, Suriyelilerin birçoğunun geçimlerini dilencilik yaparak sağladığı yönündeki söylemleri pekiştirmiştir. “*Suriyelilere bu kez polis müdahale etti*” , “*Hürriyet defalarca dile getirdi*” , “*Suriyeliler kaçarak izlerini kaybettirdi*” ifadeleri, Suriyelilerin asayiş ve güvenlik sorunlarına neden olduğu algısını meşrulaştırmıştır. “Suriyeli dilenciler” tanımlaması eylemden daha çok eylemi kimin yaptığını vurgulamak için haberin merkezine yerleştirilmiştir. Haberde kullanılan başlık, haberin yapısı, haberde kullanılan fotoğraf, öteki tanımını pekiştirmiş; dil bilmeyen, barınacak yeri olmayan, işi olmayan birçok Suriyelinin olduğunun üstü örtülmüştür. Suriyelilerin genellikle küçük çocukları ile birlikte dilendiği bilgisi verilerek; Türk halkının manevi duygularının sömürüldüğünün altı çizilmiştir.

3.5.15. 13 Kasım gazetesi

Resim 15: Hürriyet, 13.11.2014

Hürriyet gazetesinin, 13 Kasım 2014 tarihli “*Suriyelilerin dönüşüm göçü*” başlıklı haberinde, Ankara’da dönüşüm için boşaltılmış evlere yerleşen Suriyeli sığınmacıların mahallede yıkımların başlaması ile birlikte kendilerine barınacak yeni bir yer aramaları haberleştirilmiştir. Ankara’nın Hacı bayram Mahallesi’nde dönüşüm için boşaltılan evlere çok sayıda Suriyelinin sığındığı ve yıkımın başlaması ile yeniden sokakta kaldığı bilgisi, Suriyeli sığınmacıların barınma sorununu haberin merkezine koymuştur. “*Suriyeliler yeniden sokakta*” , “*kendilerine barınacak yer aramaya başladılar*” ifadeleri, en temel ve insani ihtiyaçlardan biri olan barınma sorunu ile yeniden yüz yüze kalan Suriyelilerin bir kez daha yetkililer tarafından kaderlerine terk edildiğinin mesajını vermiştir. Harabelerin içerisindeki eşya yığınları, sırtlarında bir şeyler taşıyan insan manzaraları ve çocukların yer aldığı bir fotoğraf ile servis edilen haber, Suriyeli sığınmacıların çaresizliğine ve yaşadığı mağduriyete vurgu yapmış; Suriyeli sığınmacılara yönelik oluşan merhamet ve acıma duyguları pekiştirilmiştir.

3.5.16. 26 Aralık gazetesi

Resim 16: Hürriyet, 26.12.2014

Hürriyet gazetesinin, 16 Aralık 2014 tarihli “*Antalya'nın İmtihani*” başlıklı haberinde, Antalya’da yaşayan Suriyelilerin valilikten yapılan tebligat ile şehri terk etmelerinin istenmesi haberleştirilmiştir. “*Antalya'nın imtihanı*” , “*Suriyeliler ile yaşanan gerginliğe Antalya’da eklendi*” ifadeleri, Suriyelileri sosyal yaşamı tehdit eden, toplumda sürekli gerginliğe ve huzursuzluğa neden olan insanlar olarak ön plana çıkarmış ve Suriyelileri ötekileştirmiştir. İşverenler tarafından Suriyeli sığınmacılara ucuz iş gücüyle bakıldığı ve bu iş gücünü kaybetmek istemedikleri açıklamaları ön plana çıkarılmış; Suriyeli sığınmacıların sigortasız çalıştırıldığı, emeklerinin sömürüldüğü ve çok düşük ücretler karşılığında çalıştırıldıkları gibi söylemler meşrulaştırılmıştır. Suriyeli bir sığınmacının “*Bizi potansiyel suçlu gibi görüyorlar*” , “*Bizim kime ne zararımız var?*”, “*Merhamet bekliyoruz*” açıklamaları ile Suriyeli sığınmacıların nefret ve yabancı düşmanlığı gibi söylemler ile karşı karşıya kaldıkları ima edilmiş yaşanan bu durum üstü örtülü bir biçimde eleştirilmiştir.

3.6. Birgün Gazetesi'nde Suriyeli Mülteci Haberleri

3.6.1. 9 Ocak gazetesi

Resim 1: Birgün, 09.01.2014

Birgün gazetesinin, 9 Ocak 2014 tarihli “*Van'daki yardım çadırları Suriyelilere satılıyor*” başlıklı haberinde, Van'daki depremzedeler için toplanan çadırların Suriyelilere para karşılığı satıldığı iddiaları haberleştirilmiştir. “*Suriyelilere satılıyor*” ifadesi, kamuoyunda Suriyelilere yönelik oluşan öteki söylemlerini pekiştirerek Suriyeli sığınmacıları haberin merkezine yerleştirmiştir. Van'daki çadırların yerel halk için yardım amaçlı toplandığının bilgisi öne çıkarılmış; yaşanan olumsuzluğun sorumlusunun Suriyeli sığınmacılar olduğuna işaret edilmiştir. Yine, Van'da yüzlerce depremzedenin çadır alabilmek için dondurucu kuyrukta beklediği bilgisi verilerek; depremzedelerin yaşadığı mağduriyetinin sorumlusunun Suriyeliler olduğu örtülü biçimde ima edilmiş ve öfkenin Suriyeli sığınmacılara yöneltilmesi meşrulaştırılmıştır. “*Suriyelilere çadırlar bir aylık ev kirası karşılığı satılıyor*” bilgisi, Suriyelilerin de kandırıldığını, sömürüldüğünü ima etmiş fakat haberde yapılan tanımlamalar, atılan başlık sadece depremzedelerin mağdur olduğu algısını oluşturmuştur.

3.6.2. 12 Ocak gazetesi

Resim 2: Birgün, 12.01.2014

Birgün gazetesinin, 12 Ocak 2014 tarihli “*Halkbank’tan Suriye’ye yardım kesintisi*” başlıklı haberinde, banka müşterilerine bilgi verilmeden Suriyelilere yardım adı altında para kesintisi yapıldığı iddiaları haberleştirilmiştir. Haberin kurgusu “*iddia edildi*” ifadesi ile oluşturulmasına karşın haberde kullanılan başlık Suriyelileri ötekiler olarak haberin merkezine yerleştirmiş, yapılan kesintinin suçlusunun Suriyeliler olduğu algısı oluşturulmuştur. Müşterilerin bilgisi olmadan para kesintisi yapıldığı bilgileri ön plana çıkarılmış, hiçbir yasal dayanağı olmadan hukuksuz bir şekilde yapılan kesintinin suç olduğu ima edilmiştir. Haberde sadece maaşı kesilen emekli müşterilerin açıklamalarına yer verilmiş ve “emekli” tanımı ön plana çıkarılmıştır. Toplumda “emekli” kelimesi daha çok maddi olarak kendi kendine yetmeye çalışan, aybaşını zor getiren yaşlı insanlar olarak tanımlanırken; hesaplarını bile takip etmekte zorlanan bu insanlardan habersiz bir biçimde kesinti yapılması eleştirilmiştir. Banka yetkililerinin iddiaları reddettiği açıklamalara yer verilmiş fakat hiçbir şeyden haberi olmayan Suriyelilerin yasal olamayan bir duruma alet edilmesinin üstü örtülmüştür.

3.6.3. 13 Nisan gazetesi

Resim 3: Birgün, 13.04.2014

Birgün gazetesinin, 13 Nisan 2014 tarihli “*Savaş bitsin, toprağımıza döneceğiz*” başlıklı haberinde, İstanbul Tarlabası’nda kentsel dönüşüm nedeniyle boşatılan evlere Suriyelilerin yerleştiği bilgisi haberleştirilmiştir. “*savaş bitsin, toprağımıza döneceğiz*” başlığı ile servis edilen haber, yerel halka Suriyelilerin savaş bitmeden ülkelerine dönmeyeceğinin mesajını verirken; Suriyelilerin ülkesine geri dönebilmek için bir şart koştuğunu da ima etmiştir. “*Suriyeli göçmenler su ve elektrik olmadan yaşam mücadelesi veriyor*” bilgisi, Suriyeli göçmenlerin hiç de insani olmayan şartlarda, en temel ihtiyaçlarını bile karşılayamadan yaşamaya çalıştığının mesajını vermiş ve yaşanan bu durum üstü örtülü bir biçimde eleştirilmiştir. Suriyeli sığınmacıların “*mecburiyetten buradayız*” , “*böylesi bir yerde yaşamak bize de acı veriyor*” , “*kalacak yerimiz yok*” , “*ev bulamadık, son çare yıkıntıların arasında yaşıyoruz*” açıklamaları ön plana çıkarılmış ve Suriyelilerin yaşadığı insani drama vurgu yapılmıştır. Haber çatısı kamuoyunda Suriyeli sığınmacıların kaderine terk edildiği söylemlerini desteklemiş; Türkiye toplumunda Suriyelilere yönelik oluşan merhamet ve acıma duygularını pekiştirmiştir.

3.6.4. 27 Mayıs gazetesi

Resim 4: Birgün, 27.05.2014

Birgün gazetesi, 27 Mayıs 2014 tarihli “Okulda ‘Suriye Duvarı’ tepkisine biber gazı” başlıklı haberde, Gebze’de bir okulun Suriyeli öğrencilere eğitim verebilmek için okulda inşaat çalışmaları başlatması ve sonrasında yaşanan asayiş olayları haberleştirilmiştir. “Suriye Duvarı” tanımlaması ile Suriyeli öğrenciler ötekiler olarak haberin söylemine yerleştirilmiş, okulda yaşanan huzursuzluğun sebebinin Suriyeliler olduğuna işaret edilmiştir. “Polis müdahalesi”, “biber gazı”, “veliler tepki gösterdi” ifadeleri ön plana çıkarılarak; kaos, karmaşa ve çatışma yaşandığının mesajı verilmiştir. Polisin olaya tepki gösteren velilere biber gazı ile müdahale ettiği bilgisi, kamuoyunda Suriyelilere karşı oluşan nefret söylemlerini üstü örtülü bir şekilde de olsa pekiştirmiştir. Velilerin “Suriyeli kardeşlerimizin eğitim hakkını savunuyoruz ama bu uygulama doğru değil. Uygun koşullarda bir okul sağlanabilir” açıklamaları ön plana çıkarılarak; yaşanan duruma Suriyelilerin değil yetkilerin sebep olduğu ima edilmiş ve duruma tepki gösterilmiştir. Haberin genel söylemine bakıldığında ise uyum, dil, eğitim gibi sorunları olan Suriyeliler görmezden gelinmiştir.

3.6.5. 15 Temmuz gazetesi

Resim 5: Birgün, 15.07.2014

Birgün gazetesinin, 15 Temmuz 2014 tarihli “Göçmenlere saldırı hükümetin eseri” başlıklı haberinde, Suriyeli sığınmacılara yönelik yapılan ırkçı saldırılar haberleştirilmiştir. Haberde, son günlerde Türkiye'nin birçok ilinde Suriyeli sığınmacılara yönelik yeni bir ırkçı saldırı ile karşı karşıya kalındığının bilgisi verilmiş; Suriyeliler ile yerel halk arasında yaşanan gerilimin sorumlusunun hükümet olduğuna işaret edilmiştir. “Saldırı”, “ırkçı” tanımlamaları Suriyeliler ile yerel halk arasında çatışma, gerilim, huzursuzluk olduğu söylemlerini meşrulaştırmıştır. Hükümetin yanlış politikalarının Suriyeliler ile yerel halk arasındaki çatışmayı güçlendirdiği yönündeki ifadeler ön plana çıkarılmış, hükümetin mülteci politikalarını yeniden gözden geçirmesi gerektiği haberin söylemine yerleştirilmiştir. “Dünya genelinde sayıları 4 milyona yaklaşan Suriyelilerin yaklaşık üçte biri Türkiye'ye sığınmış durumda” bilgisi, Türkiye'nin mazlumlara kucak açtığına, güçlü bir devlet olduğuna vurgu yaparken aynı zamanda ilerleyen günlerde çok daha fazla olaylar yaşanacağını da mesajını vermiştir.

3.6.6. 2 Ağustos gazetesi

Resim 6: Birgün, 02.08.2014

Birgün gazetesinin, 2 Ağustos 2014 tarihli “*Önlem almayan AKP'liler tehdit edilen Suriyeliler*” başlıklı haberinde, ucuz iş gücü olarak görülen ve düşük statülerde çalıştırılan Suriyeliler haberleştirilmiştir. “*Türkiye'deki Suriyeliler ayrımcılığa maruz kalıyor*” , “*Tehdit edilen Suriyeliler*” , “*Nefret suçu artıyor*” gibi ifadeler, Suriyelilerin güvende olmadığı, ırkçı saldırılara maruz kaldığı söylemlerini meşrulaştırmış “biz” ve “öteki” söylemlerini pekiştirmiştir. “*Önlem almayan AKP'liler*” başlığı ile servis edilen haberde, Suriyelilerin düşük ücretler karşılığında çalıştırılmasının sorumlusu olarak hükümet hedef gösterilmiştir. Haberin çatısı Suriyeli sığınmacıların ayrımcılığa ve ırkçı saldırılara maruz kaldığı söylemleri üzerine inşa edilse de “*ucuz iş gücü*” tanımlaması, Suriyelilerin Türkiye’de işsizliğe neden olduğu, piyasadaki ücretlerin aşağı çekilmesine zemin oluşturduğu gibi söylemleri üstü örtülü bir şekilde desteklemiştir. “*Yeterli koşullar sağlanamadığı için yüzbinlerce Suriyeli dilenciliğe, evsizliğe ve ağır çalışma koşullarına mahkûm edildi*” bilgisi ile Suriyelilerin yaşadıkları olumsuzluklar ön plana çıkarılmış ve yine yetkililer üstü örtülü bir biçimde eleştirilmiştir.

3.6.7. 13 Ağustos gazetesi

Resim 7: Birgün, 13.08.2014

Birgün gazetesinin, 13 Ağustos 2014 tarihli “*Antep'te Suriyeli gerginliği, bir kişi öldü*” başlıklı haberinde, Suriyeli bir kiracının ev sahibini öldürmesi sonucu yaşanan adli olaylar haberleştirilmiştir. “*Gerginlik*” , “*öldü*” , “*kavg*a” gibi kaos ve huzursuzluğu çağrıştıran kelimeler, Suriyelileri çatışmaya neden olan “ötekiler” olarak haberin söylemine yerleştirmiştir. Suriyeli bir sığınmacının kendisini evden çıkarmak isteyen ev sahibini öldürdüğü bilgisi, Suriyeli sığınmacıların toplum huzurunu bozduğu söylemlerini pekiştirmiş, Suriyelilere karşı yönelen öfke ve nefret söylemlerini meşrulaştırmıştır. “*Çıkan kavgada ev sahibi Hıdır Çalar adlı yurttaş yaşamını yitirdi*” bilgisi ön plana çıkarılarak; ölen kişinin Türk vatandaşı olmasına vurgu yapılmış; Suriyeliler ırkçı söylemlerin hedefine konulmuştur. Cinayetin ardından mahallede çatışma yaşandığı, iki Suriyeli kardeşin dövüldüğü, polis müdahale ettiği gibi bilgiler verilerek; Suriyeliler için olumsuzluk barındıran söylemler pekiştirilmiştir.

3.6.8. 26 Ağustos gazetesi

Resim 8: Birgün, 26.08.2014

Birgün gazetesinin, 26 Ağustos 2014 tarihli “*Türkiye’de kaç Suriyeli var hükümet bunu dahi bilmiyor*” başlıklı haberinde, Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacı sayısının net olarak bilinmediği iddiaları haberleştirilmiştir. Haberin kurgusu, Suriyeli sığınmacılar konusunda hükümetin üstüne düşen sorumlulukları yerine getirmediği üzerine oluşturulmuştur. Haber başlığında kullanılan kelime seçimleri ile Türkiye’nin sınır güvenliğini ve bütünlüğü korumak ile sorumlu olan en yetkili kurumların bile mültecilere dair en önemli veri olan Suriyeli sığınmacı sayısını bilmediği ima edilmiş; ülkede sınır güvenliğinin olmadığı, Suriyelilerin kontrolsüz bir şekilde sınırdan geçtiği, beka sorunu gibi söylemler meşrulaştırılmıştır. “*Türkiye’de sığınmacı sayısını bilmeyen bir hükümet*” , “*ortada çalışma yok*” , “*Suriyeliler kaydedilmedi*” , “*Suriyelilerin durumu belirsiz bir hal almaya başladı*” gibi ifadeler, Suriyelilerin Türkiye’deki geleceklerinin bilinmezliğine dair negatif ve olumsuz söylemleri pekiştirmiş, yerel halkın Suriyeli sığınmacılara yönelik oluşan ırkçı yaklaşımlarını tetiklemiştir. Yapılan tanımlamalarla hükümetin yine üstüne düşen görevleri yapmadığı ima edilmiş; sorumlular örtülü bir biçimde eleştirilmiştir.

3.6.9. 4 Eylül gazetesi

Resim 9: Birgün, 04.09.2014

Birgün gazetesinin, 4 Eylül 2014 tarihli “*Suriyeli çocuk işçi hayatını kaybetti*” başlıklı haberinde, Mardin’de çalışan Suriyeli bir çocuk işçinin elektrik akımına kapılarak yaşamını yitirmesi haberleştirilmiştir. “*Suriyeli çocuk*” tanımlaması ölen çocuğun kimliğine vurgu yapmış; Suriyelileri “öteki” olarak haberin söylemine yerleştirmiştir. Uluslararası anlaşmalar ile tanınmış bir takım hakların Suriyeli çocuğa sağlanamadığı, ortada yasadışı bir durum olduğu ima edilmiş; yine “*Suriyeli çocuk*” tanımlaması ile kamuoyunda Suriyelilere yönelik oluşan acıma ve merhamet duyguları ön plana çıkarılmıştır. Suriyeli sığınmacılar; dil bilmeyen, barınma sorunu çeken, dilencilik yapan, işi olmayan, uyum problemi olan gibi ayrıştırıcı söylemler ile tanımlanmış fakat Türkiye’nin Suriyeli sığınmacılar konusunda üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirip, getirmediğine değinilmemiştir. Okul çağında olan bir çocuğun, çalışırken hayatını kaybetmesi, yaşanan olayda kimlerin ihmali veya sorumluluğu olduğu haberde es geçilmiştir.

3.6.10. 15 Kasım gazetesi

Resim 10: Birgün, 15.11.2014

Birgün gazetesinin, 15 Kasım 2014 tarihli “*Savaşın çocukları hayata tutunuyor*” başlıklı haberinde, Urfa’nın Suruç ilçesinde çadırlarda yaşayan Suriyeli çocuklar haberleştirilmiştir. Haberin anlatı çatısı Suriyeli çocukların çadırlardaki ağır yaşam koşullarını eleştiren bir söylem üzerine inşa edilmiş; “savaşın çocukları” , “hayata tutunuyor” , “koşullara direniyor” gibi tanımlamalar ile Suriyeli çocukların yaşadığı zorluklara, yaşanan insani drama dikkat çekilmiştir. “*Barındıkları çadırları evleri olarak biliyor*” ifadesi, savaşın en büyük mağduru olan, yuva sıcaklığından uzak olan Suriyeli çocukların dramına vurgu yapmış; Suriyeli sığınmacılara karşı merhamet ve acıma duygularını toplum vicdanında pekiştirmiştir. Haberin amacı çocukların zor yaşam koşullarına dikkat çekmek için iyi niyetli yapılsa da haberin görselinde kullanılan fotoğrafta çocukların yüzlerinin açık bir şekilde verilmesi, haberde ailelerinden izin alındığına dair bir bilginin yer almaması toplumların eşitlik ilkesi ile uyumsuzdur.

3.6.11. 17 Kasım gazetesi

Resim 11: Birgün, 17.11.2014

Birgün gazetesinin, 17 Kasım 2014 tarihli “*Ülkemize dönmek istiyoruz*” başlıklı haberinde, kamuoyunda en çok konuşulan konulardan biri olan Suriyelilerin Türkiye’de sosyal yaşamda sebep oldukları dilencilik sorunu ele alınmıştır. “*Ülkemize dönmek istiyoruz*” başlığı ile servis edilen haberin görselinde Suriyeli bir annenin kucağında bebeği ile birlikte dilendiği bir fotoğraf kullanılmış; Suriyelilerin dilenerek manevi duyguları sömürdüğü söylemleri meşrulaştırılmıştır. Haberin anlatı çatısı Suriyelilerin de ülkelerine dönmek istediği, burada dilenerek yaşamaktan rahatsızlık duydukları söylemleri üzerine kurulsa da “*adapte olana kadar uzun bir süre dilencilik yapmak zorundalar*” , “*geldiği günden beri çocuğuyla dileniyor*” gibi tanımlamalar Suriyelilerin kendi tercihleri ile bu işi yaptığı, dilencilik meslek edindikleri gibi bir algı oluşturmuştur. Yaşamını dilenerek geçiren Suriyeli bir kadının “*burada olmaktan memnun değilim. Ülkemizde kimseye avuç açmadan yaşayabiliyorduk. Bizi bu hallere düşürdüler*” gibi açıklamalar ile Suriyelilere yönelik oluşan acıma ve merhamet gibi insani duygular ön plana çıkarılmış, Suriyeli halkın bu duruma düşmesine neden olan hem Suriye yönetimi hem de Suriyelileri burada kaderine terk eden hükümet yetkilileri üstü örtülü bir biçimde eleştirilmiştir.

3.6.12. 23 Kasım gazetesi

Resim 12: Birgün, 23.11.2014

Birgün gazetesinin, 23 Kasım 2014 tarihli “*Suriyeli çocuklar zehirlendi*” başlıklı haberinde, 5 Suriyeli çocuğun soba kovanından çıkan karbon monoksit gazından zehirlenerek yaşamlarını yitirmesi haberleştirilmiştir. “*Suriyeli çocuk*” tanımlaması ile Suriyeliler haberin söylemine öteki olarak yerleştirilmiştir. Haberde ailenin gündelik işlerde çalıştığı, 2 odalı bir evde 5 çocukları ile birlikte yaşadığı gibi bilgiler ön plana çıkarılmış, ailenin yaşadığı insani drama dikkat çekilmiştir. Öte yandan “*Çocukların odasına konulan soba kovası*” ifadesi ile çocukların zehirlenmesinde anne babanın ihmali olduğu ima edilmiş; çocuklarını soğuktan korumak için bunu yapan ailenin dramı görmezden gelinmiştir. Haber kamuoyunda da çok sık bir biçimde kullanılan, sığınmacıları mağdur ve kurbanı indirgeyen bir dil kullanıyor oysaki ulusal ve uluslararası anlaşmalar ile bir takım hakları olan mültecilere sadece acıma ve merhamet duygusu ile yaklaşılması sürdürülebilir ve kurumsal bir çözümün pratiğe geçirilmesi ile çatışan bir durumdur.

3.6.13. 24 Aralık gazetesi

Resim 13: Birgün, 24.12.2014

Birgün gazetesinin, 24 Aralık 2014 tarihli “Valilik’ten Suriyelilere: Kenti terk edin” başlıklı haberinde, Antalya’da yaşayan Suriyelilerin yapılan tebligatlar ile şehri terk etmelerinin istenmesi haberleştirilmiştir. “Valilik’ten Suriyelilere: Kenti terk edin” ifadesi Suriyelileri ayırıştırın, ötekileştiren ve şehirde istenmeyen kişiler olarak haberin merkezine koymuştur. Tebligatların valilik yoluyla yapılması ise yasal bir yaptırım olacağının mesajını vermiştir. Antalya Valisi tarafından yapılan “tebligat gönderdik” , “yeter ki düzgün dursunlar” , “asayışı ilgilendiren olaylara karışmasınlar” gibi tanımlamalar, Suriyelilerin sürekli olay çıkardığı, toplumsal düzeni bozduğu gibi söylemleri meşrulaştırmış; Suriyelilere yönelen negatif algıları pekiştirmiştir. Antalya’da 10 bin Suriyeli olduğu bilgisi verilmiş; sayılarının çokluğuna vurgu yapılmış, fakat o zamana kadar valilik tarafından alınmayan önlemlere değinilmemiş, üstü örtülmüştür. “Antalya’nın özelliğinden dolayı sadece Antalya’ya sağlanmış bir imtiyaz” ifadesi ile Antalya’nın bir turizm şehri olduğuna vurgu yapılırken; şehirlerarası yapılan bu ayırım hem Suriyelilere karşı yönelen nefret söylemini pekiştirmiş hem de yetkilileri üstü örtülü bir biçimde eleştirmiştir.

SONUÇ

Türkiye’de “Suriyeli sığınmacılar” konusu; hem toplumsal yaşamın, hem siyasetin, hem de medyanın önemli birer parçası haline gelmiştir. Suriyeli sığınmacıların buldukları topluma uyum sağlamaları yerel halkın onları kabul etmeleri ile yakından ilgilidir. Toplumsal kabul noktasında ise medyanın etkisi belirleyici bir rol oynar. Medyanın sığınmacı sorununu nasıl ele aldığı, olayları ve yaşananları nasıl haberleştirdiği, sığınmacı sorununu topluma nasıl gösterdiği önemlidir.

Türkiye medyası, ilk zamanlar yapılan “misafir” ve “geçici koruma” tanımları ile Suriyelilerin kabulleri konusunda olumlu bir tablo çizmiştir. Suriyeli sığınmacıların kalış sürelerinin uzaması ile birlikte bazı olayların haberleştirilme biçimleri “öteki” ve “yabancı düşmanlığı” söylemlerini pekiştirmiş, Suriyeli sığınmacıların ülkeden ayrılmaları taleplerinin dile getirildiği protestoların yaşanmasına neden olmuştur. Medyada bazı siyasilerin Suriyelilerin lehine veya aleyhine kullandığı kışkırtıcı üslup, Suriyeli sığınmacılar ile Türkiye toplumu arasında hissedilen gerginliği had safhaya ulaştırmış ve Suriyeli sığınmacılara karşı oluşan bazı ön yargıları körüklemiştir.

Suriyeli sığınmacılar ile ilgili ayrıştırıcı ve ötekileştiren tutum ve davranışların kamuoyunda yaygınlaşmasında toplumsal ve siyasi faktörlerin yanı sıra, özellikle medyada gerçekleştirilen temsillerin oldukça önemli olduğu bilinmektedir. “Suriyeli sığınmacı” konusu, hükümete yakın olan gazetelerde farklı muhalif olan gazetelerde farklı şekillerde yansıtılmıştır. Hükümete yakın olan gazeteler Suriyeli sığınmacı haberlerinde mağduriyet, merhamet ve kardeşlik gibi temalara vurgu yaparken; muhalif olan gazeteler ayrıştıran ve negatif söylemleri pekiştiren ifadeleri ön plana çıkarmıştır.

Hürriyet gazetesi için Demirören Grubuna satılmadan önceki döneme kadar kimlik tanımlaması yapılırken; Atatürk Milliyetçiliği ve Laiklik unsurunun baskın biçimde yerleşik olduğu ifade edilebilir. Birgün gazetesi ise siyasi açıdan bakıldığında iktidarda olanın tam karşısında olan, haber içeriklerini ağırlıklı olarak muhalif dille besleyen bir yaklaşım mevcuttur.

Hürriyet ve Birgün gazetelerinin Suriyeli sığınmacıları konu edinen haberleri incelediğinde “öteki” söyleminin ön planda olduğu görülmüştür. Gazetelerin bu yaklaşımlarının siyasal yönelimleri ile ilişkili olduğu ve bu durumun yayın politikalarına sirayet ettiği görülmektedir. Hürriyet ve Birgün gazeteleri, hükümete karşı

muhalif bir duruş ortaya koymuştur. Suriyeli sığınmacı haberlerinde tema olarak “sorun”, “ekonomik yük” , “huzursuzluk” , “çatışma” , “kargaşa” söylemlerinin yaygın olduğu ve bunun mültecilik olgusu ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Hürriyet gazetesi, sorunun kaynağının Suriyeli sığınmacılar olduğuna işaret ederken; Birgün gazetesi yaşananların sorumlusu olarak iktidarı işaret etmektedir.

Medyada artarak devam eden negatif söylemler Suriyeli sığınmacılara yönelik ön yargıları pekiştirmiştir. Yaşanan olaylarla birlikte Suriyeli sığınmacıların zor durumda kaldıkları ortadır. Suriyeli sığınmacılar sorunu halen devam eden devingen bir süreç. Süreci anlamaya çalışmak, anlamlandırmaya çalışmak, bir sürü değişeni dikkate alarak analiz yapmak zorlu bir süreçti. Ancak ülkenin ve toplumun gerek sosyal gerekse maddi imkânları da ortadır. Dolayısıyla Suriyelileri tümünden görmezden gelmek ya da çok fazla olan nüfuslarını kabul etmek ve topyekûn yardım faaliyetini içine girmek sürdürülebilir değildir. Bunun yerine Suriyeliler ile ilgili acilen uzun soluklu bir planlama yapmak, güvenli bulunan bölgelere tekrar geri dönmelerini ve yerleştirilmelerini sağlamak, kalan Suriyelilerin de sistematik olarak topluma entegre etmenin ve kabul görmelerinin yollarını aramak toplumun ve devletin menfaatine olacaktır.

KAYNAKLAR

- Adam Baczko, Gilles Dorronsoro, Arthur Quesnay. (2018). *Suriye Bir İç Savaşın Anatomisi*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Ankara-Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği. (2017). *Haber Analizleri ile Medya ve Mülteciler*. Ankara.
- B.Berat İpek, Fatih Tanrıku. (2020). *Geçmişten Günümüze Türkiye'de Göç ve Suriyeli Sığınmacılar: Algular, Olgular ve Gerçekler*. Ankara: Atlas Akademik Basın Yayın Dağıtım.
- Bostancı, M. (2017). *Suriyeli Sığınmacı Sorunu ve Basına Yansımalar*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Bulut, Y. (2015). *Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü*. Hatay: Umuttepe Yayınları.
- Çınar, M. (2013). Habercilik ve Nefret Söylemi. *Hrant Dink Vakfı Yayınları*, s. 1-18
- Çoşkun Taştan, Ayşe Çolpan Kavuncu. (2016). *Uluslararası Kitlesel Göçler ve Türkiye'deki Etkileri*. Polis Akedemisi Yayınları.
- Çoşkun Taştan, Salik Zeki Haklı. (2017). *Suriyeli Sığınmacılara Karşı Tehdit Algısı*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Devran, Y. (2010). Haber, Söylem, İdeoloji. İstanbul : Başlık Yayın Grubu.
- Erbaş, H. (2019). *Gidişlerden Kaçışlara Göç ve Göçmenler*. Ankara: Tarcan Matbaacılık Yayın.
- (2013). *Güncel Gelişmeler Işığında Türkiye'nin Mülteci-Sığınmacı Politikası*. Ankara: Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Yayınları.
- Glass, C. (2015). *Suriye Yanıyor: Arap Baharı'nın Sonu*. İstanbul: Matbuat Yayın.
- Grainger, J. D. (2015). *Suriye İçin Savaş*. İstanbul: T&Y Yayınları.
- Korucu, S. (2013). *"Suriye" Yerle Bir Olduktan Sonra*. İstanbul: Support To Life.
- M.Murat Erdoğan, Ayhan Kaya. (2015). *Türkiye'nin Göç Tarihi,-14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler*, . İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Prashad, V. (2012). *Arap Baharı, Libaya Kışı*. İstanbul: Yordam Kitap .
- Schmidinger, T. (2015). *Suriye Kürdistan'ında Savaş ve Devrim* . İstanbul: Yazın Basın Yayın Matbaacılık.
- Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği. (2017). *Haber Analizleri ile Medya ve Mülteciler*. Ankara.
- Tekin, M. (2018). *Dünden Bugüne Suriye ve Türkiye Suriye İlişkileri*. Adana: Ekrem Matbaası.
- Yıldırım, F. (2018). *Hoşça Kal Suriye*. İstanbul: Günebakış Yayınları.
- Weber, A. (2019, Eylül). *Nefret Söylemi El Kitabı*. Avrupa Konseyi Yayınları
- İbrahim Kaya, Esra Yılmaz Eren. (2015). *Türkiye 'de Suriyelilerin Hukuki Durumu, Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri*. İstanbul: Seta Yayınları.
- Kuyucu, M. (2018, Ekim). Doğan Medya Grubunun Demirören Grubuna Satılmasının Toplumsal Yansımalarının Medyada Mülkiyet ve Kontrol Açısından Değerlendirilmesi. İstanbul.
- Özkır, Y. (2012). Hürriyet Gazetesi 1948-2012 Kurumsal Kimlik, Mülkiyet Sahipliği ve Genel Yayın Politikası. İstanbul.
- Boztepe, V. (2017). Televizyon Haberlerinde Suriyeli Mültecilerin Temsili. *İlef*, 91-122.
- Bozkurt, K. (2018). Suriye İç Savaşı: Savaşın Yarattığı Mültecilik Akımının Türkiye ve Avrupa Birliği'ne Yansımaları. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 57-70
- Cemre Bolgün, Güllten Uçan. (2020, Mart). Birlikte Yaşamak Mümkün Mü? *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 250-269.
- Ansarian, M. (2020). Arap Baharı'nın Ekonomik Etkileri . *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 43-51.
- Çoban, B. (2018). Türkiye'de İşsizlik Profili Bağlamında Suriyeli Gençlerin İstanbul İşgücü Piyasasına Katılım Sorunları. *Çalışma ve Toplum: Ekonomi ve Hukuk Dergisi*, 193-216.
- Erdoğan, M. (tarih yok). *Türkiye 'ye Kitlemel Göçlerde Son ve Dev Dalga: Suriyeliler*.

- (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri*. Ankara: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi-TESEV.
- Günay, İ. E. (2022, Ocak). Van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi Bağlamında Azerbaycan ve Ermenistan Arasındaki Savaşa İlişkin Le Monde ve Le Figaro'da kullanılan Haber Başlık ve Girişlerinin Analizi. *Aksaray İletişim Dergisi*, s. 46-65.
- Hüseyin Yaşa, Onur Öksüz. (2020, Temmuz). Nefret Söyleminin İnşasında Sosyal Medyanın Rolü. *Erciyes İletişim Dergisi*, s. 1383-1408.
- Jamell, O. (2022, Mart). Arap Baharı ve Irak. *Ahi Evran Akademi*, s. 41-51.
- Kap, D. (2014, Aralık). Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatandaşları. *Akademik Perspektif*, s. 30-35.
- Karaduman, S. (2017, Aralık). Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Eleştirel Haber Araştırmalarına Katkısı ve Sunduğu Perspektif. *Malepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, s. 31-46.
- Kavut, S. (2021). Eleştirel Söylem Analizi Bağlamında Haber Sitelerinde Dijital Kimlik Başlıklı Haberlerin İncelenmesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 127-138.
- Koyuncu, A. (2018, Haziran). Misafirlikten Vatandaşlığa Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler. *Middle East Journal of Refugee Studies*, s. 171-195.
- Kuş, O. (2016). Dijital Nefret Söylemini Anlamak. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, s. 97-121.
- Murat Aktaş, Sıddıka Öztekin. (2017, Nisan). Göç ve Mültecilik ile İlgili Kavram Karışıklığı. *Sarajevo, Bosnia and Herzegovina*, s. 219-230.
- Özkır, Y. (2013, Nisan). Hürriyet Gazetesinin Kimliği. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 45-70.
- Pınar Kemik, Mazlum Gözübüyük. (2019, Temmuz). Suriyeli Mültecilerin Yoğun Yaşadığı Bölgelerdeki Yerel Halkın Suriyeli Mültecilere İlişkin Görüşleri. *Mukaddime Dergisi*, s. 582-596.

- Poyraz, Z. (2015). Türkiye'de göçmen sorununa örnek Suriyeli Mülteciler. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 35-58.
- Şebnem Çakran, Veysel Eren. (2017). Mülteci Politikası: Avrupa Birliği ve Türkiye Karşılaştırması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1-30.
- Türk, E. (2019, Mart). Türk Basınında Suriyeli Göçmenlere İlişkin Haberlere Yapılan Yorumların İncelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 17-30.
- Ünal, S. (2014). Türkiye'nin Beklenmedik Konukları: "Öteki" Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi. *Journal of World of Turks*, 65-89.
- Vardal, Z. B. (2015). Nefret Söylemi ve Yeni Medya. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi dergisi*, s. 132-156.
- Yıldız, E. (2018, Aralık). Twitter'da ve Çevrimiçi Bir Gazetede Yer Alan Nefret Söylemlerinin Karşılaştırılması: Suriyeli Mülteciler Örneği. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, s. 760-793.
- Yüksel, H. (2022, Nisan). Türk Basınında Patronsuz Gazetecilik Olgusu. *Adıyaman üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s. 503-528.
- Abuzer Yeşil, Mehmet Ulaş. (2020). İdeoloji ve Medya: Batı ve Ortadoğu Medyasında Ayasofya Haberlerinin Söylem Analizi. *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 250-271.
- Arık, E. (2014). Demokrasi Paketi Bağlamında Medya ve İdeoloji İlişkinin Haber Metinlerine Yansımaları. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 27-35.
- Gonca Bayraktar Durgun, Haluk Yaman. (2017). İdeoloji, Dil ve Sembol Bağlamında Medya ve Siyaset. *Akademik Hassasiyetler*, 39-51.
- İbrahim Toruk, Rengim Sine. (2012). Haber Söylem Üretimindeki İdeolojik Etki: Wikileaks Haberleri. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 351-378.
- Sucu, İ. (2012, Mart). Althusser'in Gözünden İdeoloji ve İdeolojinin Bir Taşıyıcısı Olarak Yeni Medya. *Selçuk İletişim*, s. 30-41.
- Yağlı, S. (2007). Haber ve İdeoloji İlişkisi. *Yeni Düşünceler*, 355-366.
- 2016 Türkiye Göç Raporu. (2017, Nisan). Nisan Perşembe, 2022 tarihinde İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı : <https://www.goc.gov.tr/raporlar3> adresinden alındı

Yabancıların Çalışma İzni İstatistikleri . (2020). Nisan Çarşamba, 2022 tarihinde T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı : <https://www.cs.gb.gov.tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/resmi-istatistik-programi/yabancilarin-calisma-izinleri/> adresinden alındı

(2022, Haziran Perşembe). 25 Haziran Cumartesi, 2022 tarihinde DW :
<https://www.dw.com/tr/g%C3%BCndem/s-10201> adresinden alındı

(2022, Mayıs Perşembe). Haziran Cuma, 2022 tarihinde DW:
<https://www.dw.com/tr/g%C3%BCndem/s-10201> adresinden alındı

(2022, Nisan). Mayıs Cuma, 2022 tarihinde neoldu : <https://www.neoldu.com/birgun-gazetesi-kimin-42111h.htm> adresinden alındı

Enson haber. (2022, Haziran Cumartesi). Haziran 24 Haziran, 2022 tarihinde
<https://www.ensonhaber.com/politika/suleyman-soylu-vatandaslik-verilen-suriyeli-sayisini-aciklad> adresinden alındı

Medyaajans. (2022, Mart). Haziran Perşembe, 2022 tarihinde
<https://www.medyaajans.com/gazete-tirajlari.html> adresinden alındı

Medyaajans. (2022, Mart). Haziran 2022 tarihinde : <https://www.medyaajans.com/gazete-tirajlari.html> adresinden alındı

neoldu. (2022, Nisan). Mayıs 2022 tarihinde <https://www.neoldu.com/birgun-gazetesi-kimin-42111h.htm> adresinden alındı

Sol. (2022, Mayıs). Haziran 2022 tarihinde <https://haber.sol.org.tr/anasayfa> adresinden alındı

Süleyman Soylu, Türkiye 'de yaşayan Suriyeli sayısını açıkladı. (2022, Haziran Perşembe).
Haziran Cuma, 2022 tarihinde Enson Haber:
<https://www.ensonhaber.com/gundem/suleyman-soylu-turkiyede-yasayan-suriyeli-sayisini-acikladi> adresinden alındı

Süleyman Soylu, vatandaşlık verilen Suriyeli sayısını açıkladı. (2022, Haziran Cumartesi).
Haziran 24 Haziran, 2022 tarihinde Enson Haber:
<https://www.ensonhaber.com/politika/suleyman-soylu-vatandaslik-verilen-suriyeli-sayisini-aciklad> adresinden alındı

Süleyman Soylu, vatandaşlık verilen Suriyeli sayısını açıkladı. (2022, Haziran Cumartesi).

Haziran Cuma, 2022 tarihinde enson haber:

<https://www.ensonhaber.com/politika/suleyman-soylu-vatandaslik-verilen-suriyeli-sayisini-acikladi> adresinden alındı

DHA. (2022, Şubat Perşembe). *Cumhuriyet*. Nisan Pazartesi, 2022 tarihinde

Cumhuriyet.com.tr: <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/suleyman-soylu-turk-vatandasligina-gecen-suriyeli-sayisini-acikladi-1908803> adresinden alındı

Hamsici, M. (2021, Ağustos 26 Ağustos). *Türkiye'deki Suriyeliler hakkında güncel bilgiler neler?* Nisan Çarşamba, 2022 tarihinde BBC News Tüççe :

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-58329307#:~:text=Buna%20g%C3%B6re%20ge%C3%A7ici%20koruma%20stat%C3%BCs%C3%BCndeki,%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fma%20iznine%20sahip%20olmalar%C4%B1%20gerekiyor.> adresinden alındı

Şahin, S. (2022, Nisan 4 Nisan Pazartesi). *aa.com.tr*. Nisan 8 Nisan, 2022 tarihinde Anadolu

Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/icisleri-bakanligi-sozcusu-catakli-mart-ayinda-80-terorist-etkisiz-hale-getirildi/2554696> adresinden alındı

Tılıç, D. (2022, Şubat). *Bianet*. Mayıs 2022 tarihinde [https://bianet.org/bianet/medya/26785-](https://bianet.org/bianet/medya/26785-birgun-neden-ve-nasil-bir-gunluk-gazete)

[birgun-neden-ve-nasil-bir-gunluk-gazete](https://bianet.org/bianet/medya/26785-birgun-neden-ve-nasil-bir-gunluk-gazete) adresinden alındı